

ΟΙ ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ 1941-1945

Η στάση των ΗΠΑ πάνω στις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα τις παραμονές της Απελευθέρωσης και οι Βρετανικές επιδιώξεις

Του Ηλία Θερμού

Μια επίσημη και συνάμα κρίσιμη πηγή αναλυσης και αξιολόγησης των Ελληνοαμερικανικών Σχέσεων κατά την περίοδο της Κατοχής και της Εθνικής Αντίστασης είναι η δράση και ο ρόλος των Αμερικανικών Μυστικών Αποστολών στην κατεχόμενη Ελλάδα όπως αυτά παρουσιάζονται μέσα από τα επίσημα κείμενα - εκθέσεις και στοιχεία των αρχείων του Γραφείου Στρατηγικών Υπηρεσιών OSS δηλαδή της ανώτατης υπηρεσίας εθνικής ασφάλειας των Ηνωμένων Πολιτειών σε αυτό το κρίσιμο διάστημα.

Η πιο σπουδαία και αξιόπιστη αποστολή των ΗΠΑ στην Ελλάδα 1944-1945 ήταν η αποστολή «Περικλής» στην ΠΕΕΑ όπως εκτιμάται από το επιτελείο του OSS στην Washington. Έτσι η ανάλυση και αξιολόγηση της έκθεσης σχετικά με την «Αποστολή Περικλής» που υποβλήθηκε στο Κάιρο, Carl Devoe, στις 25 Αυγούστου 1944, στο επιτελείο του OSS στην Washington αποτελεί βασική αφετηρία στην μελέτη των Ελληνοαμερικανικών Σχέσεων κατά τον κρίσιμο αυτό χρόνο.

Σε αυτή την μελέτη, παρουσιάζεται και αναλύεται ένα σημαντικό μέρος της έκθεσης γιατί εκτιμάται ότι στο σύνολό της αντανακλά μια πολύτιμη προσφορά στην πολύπλευρη μελέτη για την αναζήτηση των λεπτομερειών αλλά και του συνόλου των παραγόντων, επιλογών πολιτικής και εφαρμογών της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής προς την Ελλάδα, όπως αυτή εξελίσσεται και οργανώνεται στα χρόνια της Κατοχής και κατά την Απελευθέρωση, για να δραστηριοποιηθεί πιο συγκεκριμένα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Σκοπός και Λειτουργία της Αποστολής Περικλής

Το φθινόπωρο του 1943 η Αμερικανική Κυβέρνηση αποφάσι-

σε να ιδρύσει Γραφείο του Υπουργείου Εργασίας στο Κάιρο σαν Υπηρεσία του Γραφείου Στρατηγικών Υπηρεσιών (OSS) με προϊστάμενο τον Kollender και βοηθό του τον Ελληνοαμερικανό Κώστα Κουβαρά, έφεδρο ανθυπασπιστή του Αμερικανικού Στρατού. Το ενδιαφέρον του Γραφείου Εργασίας (Labor Desk) στρεφόταν κυρίως προς την κατάσταση που επικρατούσε στην Ελλάδα και κυρίως στις προοπτικές της Εθνικής Αντίστασης και τις πολιτικές εξελίξεις μετά την απελευθέρωση. Το πρόβλημα της συλλογής και αξιολόγησης πληροφοριών στρατηγικού χαρακτήρα οδήγησε στην απόφαση εγκατάστασης αυτής της Υπηρεσίας στην κατεχόμενη Ελλάδα, όπως περιγράφει η Έκθεση για την Αποστολή.

«Από συζητήσεις μεταξύ του Προϊσταμένου του Γραφείου και του αρχηγού της Αποστολής και ανάλυση των επιχειρήσεων στρατηγικών πληροφοριών, φάνηκε αμέσως ότι ενώ η υπηρεσία στρατηγικών πληροφοριών είχε αρχίσει εκτεταμένη κάλυψη της Ελλάδας δεν υπήρχε καμία λειτουργική μονάδα σε επαφή με το ΕΑΜ, που είχε κιόλας αποδείξει ότι είχε γίνει η κυρίαρχη ανταρτική οργάνωση στην Ελλάδα και η μόνη που προέβαλε αποτελεσματική αντίσταση στον εχθρό. Έτσι το γραφείο εργασίας ανέλαβε να δημιουργήσει επαφή με το ΕΑΜ για τον σκοπό να εξασφαλίσει πληροφόρηση και να εξασφαλίσει την συνεργασία του σε άλλες ουσιαστικές δραστηριότητες του OSS. Αυτός ο στόχος επομένως καθώρισε τον χαρακτήρα της Αποστολής Περικλής»¹.

Η πρόταση για την ίδρυση της Αποστολής υποβλήθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 1943 και περιέχει αναλυτικά τις γενικές και ειδικές επιδιώξεις ως εξής:

«(α) Γενικοί στόχοι... Ο Γενικός στόχος της Αποστολής Περικλής είναι να εξασφαλίσει από πρώτο χέρι τρέχουσες στρατηγικές πληροφορίες άμεσης αξίας σε στρατιωτικές, ψυχολογικές, πολιτικές και οικονομικές επιχειρήσεις μέσω των δικών μας πρακτόρων, δουλεύοντας σε στενή συνεργασία και με πλήρη αξιοποίηση των πηγών της πιο ισχυρής οργάνωσης αντιστασιακής δύναμης στην Ελλάδα.

(β) Ειδικοί στόχοι... Να σταλεί αμέσως μέσα από τα δικά μας

κανάλια στο αρχηγείο του ΕΛΑΣ στην Κεντρική Ελλάδα μία αποστολή δύο ανδρών, ένα Ελληνοαμερικανό, με πλήρη κάλυψη διορισμένου στο πλήρωμα του προσωπικού μας. Το δεύτερο μέλος της αποστολής, ένας Έλληνας σύνδεσμος που θα εξασφαλιστεί από Ελληνικές συνδικαλιστικές πηγές, που θα είναι αποδεκτός με πλήρη εμπιστοσύνη της οργάνωσης του ΕΑΜ. Ο σκοπός και η εμβέλεια της αποστολής θα περιορίζεται στο να ερευνά επί τόπου και να αναφέρει πίσω σε μας αναλυτικές προτάσεις για την κατανόηση και πραγμάτωση των γενικών στόχων που προσδιορίζονται παραπάνω. Η διάρκεια της αποστολής δεν μπορεί να προσδιοριστεί με ακρίβεια, αλλά θα πρέπει να επιτευχθεί στον συντομότερο δυνατό χρόνο, σύμφωνα με την επιτυχημένη ολοκλήρωσή της, που υπολογίζεται σε τέσσερες με έξη βδομάδες εκτός από απρόβλεπτες έκτακτες καταστάσεις».

Στο σχέδιο της Αποστολής προστέθηκε αργότερα ένα τρίτο μέλος, ο ασυρματιστής, επειδή οι λειτουργικές ανάγκες της Αποστολής και η μεγαλύτερη διάρκειά της το καθιστούσαν απαραίτητο. Η αποστολή εξουσιοδοτήθηκε με το έγγραφο της 27ης Οκτωβρίου 1943 155/11/D όπου καθορίστηκαν οι αρμοδιότητες της, ως εξής:

«Τμήμα 3. Απόρρητη πληροφόρηση.

α) Το Γραφείο των Στρατηγικών Υπηρεσιών εξουσιοδοτείται να:

1. Συλλέγει μυστικές πληροφορίες σε όλες τις περιοχές εκτός από το Δυτικό Ημισφαίριο μέσω κατασκοπείας και αντικατασκοπείας και να αξιολογεί και κυκλοφορεί τέτοιες πληροφορίες σε εξουσιοδοτημένες υπηρεσίες».

Η έκθεση αναφέρεται στην επιστολή 15 του Kollender στον Golberg² της 15ης Μαρτίου 1944 και προστίθεται στο έργο της Αποστολής «η εξασφάλιση πληροφοριών από παράνομες οργανώσεις μέσω κατευθείαν επαφών ή άλλων τρόπων».

Στις 13 Δεκέμβρη του 1944 υποβλήθηκε για έγκριση πρόταση για την Αποστολή και έγινε απόλυτα σαφές ότι την ευθύνη και τον έλεγχο της Αποστολής θα διατηρούσαν στο ακέραιο τα Αμερικανικά κανάλια κατασκοπείας. Ο Αμερικάνος συνταγματάρχης West³ που ήταν επικεφαλής των στρατηγικών επιχειρήσεων

ΣΟ με τους Βρεταννούς που συμμετείχαν στις συζητήσεις για την προτεινόμενη επιχείρηση, συμφώνησε σε αυτήν την κατεύθυνση. Έτσι έγινε απόλυτα σαφές ότι η σχεδιαζόμενη επιχείρηση «θα διεξαγόταν σαν μια ανεξάρτητη Αμερικανική SI Αποστολή».

**Οι διαπραγματεύσεις των Αμερικανών
με την Ελληνική Ναυτική Ένωση**

Όπως προβλεπόταν από το σχέδιο της επιχείρησης οι Αμερικανοί έπρεπε να εξασφαλίσουν την συνεργασία των Ελληνικών Οργανώσεων και ιδιαίτερα αυτών που είχαν σχέσεις με το ΕΑΜ. Έτσι μετά από συζητήσεις με τον Καραγιάννη, που ήταν Πρόεδρος της Ναυτικής Ένωσης και αφού έγινε σαφές από την πλευρά των Αμερικανών, σύμφωνα με την έκθεση, ότι η Αποστολή δεν είχε την εξουσιοδότηση για να αναλάβει πολιτικές υποχρεώσεις και περιοριζόταν στην βασική της επιδίωξη συλλογής πληροφοριών, συμφωνήθηκε η συνεργασία στη βάση της κοινής επιθυμίας να καταστραφεί ο εχθρός. Με αυτόν τον τρόπο έγινε η σύνδεση μεταξύ Αποστολής και του ΕΑΜ, αφού η Ναυτική Ένωση της έδωσε ένα έμπειρο στέλεχός της που την έφερε τελικά σε επαφή με την οργάνωση του ΕΑΜ στην Ελλάδα.

Η έκθεση αναφέρει σ' αυτό το σημείο ότι ο Καραγιάννης συνελήφθηκε αμέσως μετά (χωρίς να διευκρινίζει τους λόγους από τους Βρεταννούς και φυλακίστηκε⁴, με αποτέλεσμα να διαλυθεί η Ναυτική Ένωση και «να καταστεί κάθε παραπέρα σχέση μαζί της αδύνατη».

Έτσι συγκροτήθηκε η Αποστολή Περικλής με τρία μέλη αποτελούμενα από τον αρχηγό της, Κώστα Κουβαρά (ένα Ελληνοαμερικανό, αξιωματικό του Αμερικανού στρατού), τον Κώστα Παπαδόπουλο, υπαξιωματικό του Αμερικανικού Ναυτικού, σαν ασυρματιστή, και έναν Έλληνα, τον Γιάννη Κακοσαίο, που υπέδειξε η Ναυτική Ένωση σαν σύνδεσμο με το ΕΑΜ. Αφού εκπαιδεύτηκαν, εξοπλίστηκαν και ενημερώθηκαν, έφυγαν με καϊκι από την Αλεξάνδρεια στις 20 Μαρτίου 1944 με κατεύθυνση τη Σμύρνη και από κεί, διά μέσου του Αιγαίου στην Εύβοια.

Η αποστολή έφθασε τελικά στην Εύβοια στις 29 Απριλίου μετά από τρεις προσπάθειες να διασχίσει το Αιγαίο, λόγω δυσμενών καιρικών συνθηκών. Την 1η του Μάη ο αρχηγός της Αποστολής αναφέρει, στο πρώτο του μήνυμα στο Κάιρο «Είμαστε επιτέλους στην Ελλάδα. Φτάσαμε σ' ένα μικρό λιμάνι πριν δύο νύχτες και ετύχαμε βασιλικής υποδοχής από την πλευρά των ανταρτών».

Στις 4 Μάη η αποστολή έγραφε από το αρχηγείο του Συντάγματος του ΕΛΑΣ, στην Βόρεια Εύβοια «Προχωράμε προς βορρά. Σας γράφω βιαστικά από το αρχηγείο του Συντάγματος του ΕΛΑΣ. Από προκαρτικές συζητήσεις φαίνεται ότι η αποστολή μας θα έχει πλήρη επιτυχία».

Στις 24 Μάη το επιτελείο της αποστολής στο Κάιρο έλαβε σήμα ότι η αποστολή είχε φθάσει στο Κεντρικό αρχηγείο του ΕΑΜ και ότι διεξάγονται συνομιλίες που στέφθηκαν με επιτυχία μετά από διαβεβαιώσεις για πλήρη συνεργασία. Από τότε η αποστολή παράμεινε συνεχώς κοντά στο κεντρικό αρχηγείο του ΕΑΜ⁵.

Η άφιξη της αποστολής στην Κεντρική του ΕΑΜ συνδυάστηκε κατά τύχη με την σύγκληση του Εθνικού Συμβουλίου που μόλις μόλις είχε εκλεγεί με καθολική ψηφοφορία ανδρών και γυναικών, που έγινε για πρώτη φορά στις ελεύθερες περιοχές όλης της χώρας. Η αποστολή θα καταγράψει και θα στείλει στο Κάιρο αναλυτικά αποτελέσματα της σημαντικής εκείνης εκλογής.

Το δεύτερο μέρος της έκθεσης τιτλοφορείται

Αποτελέσματα

Α. Στατιστική Ανάλυση της παραγωγής της Αποστολής

1. Τηλεγραφήματα: Από τον χρόνο της άφιξης της αποστολής μέχρι την ημερομηνία αυτής της έκθεσης, η αποστολή έχει μεταδώσει 189 τηλεγραφικά μηνύματα, που σε γενικές γραμμές ομαδοποιούνται ως εξής:

α. Στρατιωτικές πληροφορίες	49
β. Πολιτικές πληροφορίες	93
γ. Επιχειρησιακά	38
δ. Διαδικαστικά	<u>9</u>
	199

Αυτό το υλικό κυκλοφόρησε αμέσως μόλις παρελείφθηκε και αποδείχθηκε ότι είναι υψηλής ποιότητας. Η ιδιαίτερη αξία ενός μεγάλου μέρους των πολιτικών πληροφοριών σχολιάζεται αναλυτικά παρακάτω.

2. Ταχυδρομείο. Κατά την ίδια περίοδο ελάβαμε τέσσερες ταχυδρομικές αποστολές από την αποστολή που περιείχαν τις παρακάτω κατηγορίες υλικού.

α. Αντίγραφα εφημερίδων που εκδίδονται από	
διάφορες οργανώσεις μέσα στο ΕΑΜ	18
β. Εκθέσεις πληροφοριών - Στρατιωτικές	3
Πολιτικές	3
Οικονομικές	4
Κατασκοπείας	1
γ. Πρωτότυπες ανακοινώσεις, στρατιωτικές	
εντολές, εκλογικά αποτελέσματα επικυ-	
ρωμένα από εκλογικούς αντιπροσώπους,	
αναλύσεις, τοπικές οδηγίες	39»

Η έκθεση σχολιάζει το έργο της αποστολής και επισημαίνει ότι το περισσότερο υλικό που έφτασε στο Κάιρο δεν ήταν γνωστό στις διάφορες συμμαχικές υπηρεσίες όπου διανεμήθηκε. Έτσι εκτιμάται, ότι μια πρόσφατη έκθεση με την ΠΕΕΑ από τις Αμερικανικές Υπηρεσίες του Καΐρου δεν θα ήταν δυνατόν να συνταχθεί εάν δεν υπήρχε το τεκμηριωμένο υλικό και οι εκθέσεις που έστειλε η Αποστολή. Πιο συγκεκριμένα, η έκθεση αναφέρει:

«3. Διανομή και αξιολόγηση: Ένα σύνολο από 57 διανομές έγιναν από τα τηλεγραφήματα και το ταχυδρομείο που παραλήφθηκαν από την αποστολή. Οι στρατιωτικές πληροφορίες αξιολογήθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος με το βαθμό C-3 για δύο λόγους. Πρώτον, διότι αναγκαστικά η αποστολή Περικλής εξαρτόνταν ολοσχερώς στις ανακοινώσεις του ΕΛΑΣ και στις πληροφορίες του ΕΑΜ γι' αυτή την πληροφόρηση και δεύτερον η μέχρι τώρα εμπειρία μας δείχνει ότι ένα μεγάλο μέρος αυτών των στρατιωτικών πληροφοριών έχει χρωματιστεί υποκειμενικά ή προετοιμάστηκε πρόχειρα. Σχετικά μ' αυτό στείλαμε στην «Αποστολή Περικλής» το ακόλουθο, στις 7 Αυγούστου.

«Οι πληροφορίες που περιέχονται στα μηνύματα 52 και 53 ελήφθησαν με ενδιαφέρον εδώ. Η αξία τους μειώθηκε σημαντικά από την έλλειψη πιο συγκεκριμένων λεπτομερειών σχετικά με τις μετακινήσεις στρατευμάτων και άλλες δραστηριότητες. Προκειμένου να βελτιωθεί η ακρίβεια και η ποιότητα των στρατιωτικών πληροφοριών θα μπορούσες να κάνεις προτάσεις στο ΕΑΜ».

Η αποστολή Περικλής απάντησε στις 18 Αυγούστου:

«Αναφορικά με το μήνυμά σας 58:

1. Ανεπαρκής εκπαίδευση και έλλειψη χρημάτων καθιστά εξαιρετικά δύσκολο να βελτιωθεί η στρατιωτική πληροφόρηση του ΕΑΜ. Εάν ο OSS θέλει να καλύψει αυτές τις ανάγκες, ένα καλό δίκτυο πληροφόρησης στην Αθήνα μπορεί να δημιουργηθεί σε συνεργασία με το ΕΑΜ...».

Συνεπώς, εφόσον η αποστολή Περικλής δεν έχει ανεξάρτητα μέσα ελέγχου της πληροφόρησης δεν μπορούμε να δώσουμε σε αυτή την κατηγορία πληροφόρησης την ίδια αξιολόγηση όπως την πολιτική πληροφόρηση που αξιολογείται συνεχώς σαν Β-2 ή Β-3».

Στη συνέχεια η έκθεση ασχολείται με την περιγραφή και ανάλυση ειδικών επιχειρήσεων που διεκπεραιώθηκαν από την αποστολή σύμφωνα με τις υποδείξεις του Γραφείου Καΐρου του OSS όπως:

1. Της επιχείρησης Κιβωτός (Noah's Ark) και
2. Της ραδιοκατευθυνόμενης βόμβας των Γερμανών, γνωστής σαν HS 293.

Σχετικά με την επιχείρηση Κιβωτός του Νώε η έκθεση αναφέρει:

«Εν συντομία αυτό είναι ένα σχέδιο που αποφασίστηκε από κοινού μεταξύ των Βρετανικών και Αμερικανικών υπηρεσιών έχοντας σαν πρωταρχικό στόχο την καταστροφή των δυνάμεων του εχθρού στην Ελλάδα, καθώς προσπαθούν να αποχωρήσουν και κατά τη διάρκεια της αποχώρησης να εμποδίσουν τις κινήσεις τους και να καταστρέψουν τις επικοινωνίες και εφόδιά τους. Αυτή είναι μια αποκλειστική επιχείρηση στρατηγικής ασφάλειας (SO) και σύμφωνα με τις υποδείξεις του Συνταγμα-

τάρχη West το παρακάτω τηλεγράφημα στάλθηκε στην αποστολή στις 22 Ιουνίου 1994:

«Ανυπομονούμε να μάθουμε τις πραγματικές διαθέσεις του ΕΛΑΣ προς την επιχείρηση Κιβωτός και με το βαθμό συνεργασίας με τους συμμάχους μπορούμε να αναμένουμε απ' αυτούς. Εάν μπορείς να εξασφαλίσεις αυτή την πληροφορία χωρίς ούτε να δυσκολέψεις την αποστολή ή να διακινδυνεύσεις την ασφάλεια της αποστολής σου, παρακαλώ να το κάνεις...».

Στις 3 Ιουλίου η ακόλουθη απάντηση ελήφθη από την αποστολή:

«Έβαλα τις ερωτήσεις σας στα πιο υπεύθυνα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής του ΕΑΜ. Μου δόθηκε η παρακάτω γραπτή απάντηση: Δηλώνουμε με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο ότι ο ΕΛΑΣ είναι τμήμα του Συμμαχικού Στρατού έχοντας σκοπό να πολεμήσει για τις αρχές των Συμμάχων για την ολοκληρωτική καταστροφή του φασισμού και για να εξασφαλίσει δημοκρατία για την Ελλάδα. Εφαρμόζοντας πιστά τις διατάξεις του Συμμαχικού Στρατηγείου (M.E. HQIS) σχετικά με την Κιβωτό του Νώε έχει αντίστοιχα αναγκαία τμήματα του ΕΛΑΣ που ακινητοποίησε για τους τελευταίους 4 μήνες εάν μπορούσαν αυτές οι μονάδες να έχουν χρησιμοποιηθεί σε ενεργείς επιχειρήσεις. Διαβεβαιώνουμε με τον πιο υπεύθυνο τρόπο ότι θα συνεργαστούμε και εκτελέσουμε πιστά κάθε στρατιωτική εντολή που εκδώσουν οι σύμμαχοι. Οι σύμμαχοι πρέπει να υπολογίζουν στο ανώτατο που ένας στρατός σαν τον ΕΛΑΣ με το επιθετικό του πνεύμα και την μεγάλη του μαχητική δύναμη μπορεί να δώσει. Η μόνη απειλή που αντιμετωπίζει τώρα ο ΕΛΑΣ είναι ότι δεν έχει το δικό του εξοπλισμό και εξαρτάται απόλυτα για όπλα και πυρομαχικά από ό,τι μπορεί να εξασφαλιστεί σε βάρος του εχθρού. Το γιατί οι σύμμαχοι απέτυχαν να εφοδιάσουν τον ΕΛΑΣ σ' αυτήν την κρίσιμη στιγμή και να τον χρησιμοποιήσουν σε πιο δραστήριες πολεμικές επιχειρήσεις αποτελεί μια έκπληξη. Αυτό είναι ειδικά εκπληκτικό από την άποψη ότι ο ΕΛΑΣ μπορεί να κινητοποιήσει γρήγορα τις εφεδρικές του δυνάμεις και να αυξήσει την μαχητική του δύναμη και αριθμούς στο διπλάσιο. Διαβεβαιώνουμε και πάλι ότι ο ΕΛΑΣ είναι ένας δημοκρατικός

στρατός οργανωμένος για να δώσει μάχη εναντίον των φασιστικών επιδρομικών δυνάμεων. Κάθε άλλη αντίληψη της κατάστασης είναι εξωπραγματική. Αν και ο ΕΛΑΣ διαθέτει περίφημους στρατηγούς με πατριωτικό και δημοκρατικό παρελθόν όπως ο Μάντακας, Σαράφης και άλλοι θα δέχονταν το στρατηγό Οθωναίο σαν ηγέτη του Εθνικού Στρατού. Η ιστορία του αποτελεί εγγύηση ότι ο εθνικός στρατός θα χρησιμοποιηθεί μόνον να πολεμήσει εναντίον των φασιστών στο πλευρό των συμμάχων και δεν θα μεταβληθεί σε ένα φασιστικό εργαλείο με αντιδημοκρατικούς σκοπούς».

Καμία παραπέρα επικοινωνία δεν έγινε σχετικά με αυτή την υπόθεση. (Ο Συνταγματάρχης West είναι τώρα στην Ελλάδα με μια αποστολή επικεφαλής της οποίας είναι Βρετανοί και έχει έλθει σε επαφή με το κεντρικό αρχηγείο του ΕΑΜ όπως και με τη Ρωσική Αποστολή που αναφέρεται παρακάτω σε αυτή την έκθεση).

Η συνεργασία του ΕΑΜ με τις αποστολές του OSS συνεχίστηκε αρμονικά με τη βοήθεια των οργανώσεων του ΕΑΜ στην επιχείρηση των Αμερικανών για τον εντοπισμό της ραδιοκατευθυνόμενης βόμβας των Γερμανών με τον κωδικό HS 293.

«2. Ραδιοκατευθυνόμενη βόμβα γνωστή σαν HS 293

Στις 22 Ιουνίου 1944 στάλθηκε ένα μήνυμα στην αποστολή, μετά από απαίτηση του αξιωματικού του Ναυτικού των επιχειρήσεων ασφαλείας L. Downey που είναι αυτονόητη από την διαδραματιζόμενη επιχείρηση.

«Επιθυμούμε πάρα πολύ να εξασφαλίσουμε πλήρη πληροφόρηση αμέσως ειδικά για τον μηχανισμό ελέγχου της ραδιοκατευθυνόμενης βόμβας γνωστής σαν HS 293 που φέρουν τα Γερμανικά αεροπλάνα DO 217 και HE 177. Μερικά απ' αυτά τα αεροπλάνα πιθανόν σταθμεύουν στην Κρήτη, Θεσσαλονίκη και Αθήνα ή κοντά σ' αυτές. Πρέπει να χειριστείς αυτή την υπόθεση με τη μεγαλύτερη φροντίδα και μυστικότητα για ευνόητους λόγους.

Για την ενημέρωσή σου ακολουθεί η περιγραφή.

1. Περιγραφή κατευθυντηρίου ελέγχου

2. Περιγραφή της βόμβας και εντοπισμός του μηχανισμού ελέγχου

3. Περιγραφή του εκπαιδευτικού εγχειριδίου

«Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στον μηχανισμό ελέγχου. Τα Υπουργεία Πολέμου και Ναυτικού επιθυμούν να κάνουν τα πάντα για να τον εξασφαλίσουν. Εάν ο μηχανισμός μπορούσε να εξασφαλισθεί, πιθανόν να στείλουν αεροπλάνο να τον παραλάβει. Η δουλειά σου είναι εκεί που είσαι αυτή τη στιγμή και δεν θέλουμε να αναλάβει η αποστολή σου αυτή τη δουλειά. Μπορείς όμως να μάθεις εάν οι κατάλληλοι άνθρωποι του ΕΑΜ στις προαναφερόμενες περιοχές μπορούν να κάνουν τίποτα γι' αυτό; Παρακαλώ ενημέρωσέ μας αμέσως σχετικά με αυτή την υπόθεσις».

Στις 28 Ιουνίου το παρακάτω μήνυμα (44, 45) παραλήφθηκε από την Αποστολή σε απάντηση της διερεύνησης:

«Μιλήσαμε στον αρχηγό της κατασκοπείας του ΕΑΜ σχετικά με την ραδιοκατευθυνόμενη βόμβα. Δεν διαθέτουν καμία πληροφορία σχετικά με αυτό αλλά συμφωνούν να κάνουν ό,τι μπορούν να μας βοηθήσουν στην έρευνα. Σχεδιάζουμε να συγκροτήσουμε ομάδες στην Θεσσαλονίκη και την Αθήνα με αποκλειστικό σκοπό να ερευνήσουν για την βόμβα και το αεροπλάνο. Παρακαλώ ενημερώστε μας αμέσως πόσα χρήματα μπορούν να δαπανηθούν και στείλτε τα το συντομότερο. Οι επαφές του ΕΑΜ με την Κρήτη είναι πάρα πολύ δύσκολες. Προτείνω να σταλεί ο φίλος μου Δρ. Παϊζης από το Κάιρο γι' αυτό το σκοπό. Ήταν αρχηγός μιας μεγάλης πατριωτικής οργάνωσης στην Κρήτη και αντίστοιχα έχει καλές διασυνδέσεις εκεί. Μπορείτε να έλθετε σε επαφή μέσω του δικαστή Καραγκουλάκη στο ξενοδοχείο Continental. Αναφερθείτε στην έκθεσή μου που καλύπτει την κατασκοπεία του OSS στην Κρήτη».

Στις 30 Ιουνίου το παρακάτω μήνυμα (18, 19) στάλθηκε στην αποστολή:

«Σχετικά με τα μηνύματά σας 44, 45.

Κάθε λογική δαπάνη για την εξασφάλιση της πληροφορίας θα αντιμετωπιστεί. Το ακριβές ποσό θα αφεθεί στην διακριτική σας ευχέρεια. Παρακαλώ ειδοποιείστε μας πριν αναλάβετε καμία τελική δέσμευση. Ερευνήστε την περιοχή της Αθήνας για την ραδιοκατευθυνόμενη βόμβα αφού δεν γνωρίζουμε εδώ καμία συγκεκρι-

μένη θέση. Ερευνήστε επίσης την πληροφορία για την θέση της βόμβας στην περιοχή του αεροδρομίου της Μίκρας στη Θεσσαλονίκη. Εάν η βόμβα είναι εκεί, δώστε μας κάποια ιδέα σχετικά με τις πιθανότητες να πάρουμε το μηχανισμό ελέγχου».

Στις 4 Ιουλίου το παρακάτω μήνυμα (64, 65) ελήφθη από την αποστολή:

«Σχετικά με τη βόμβα: Έχουν σταλεί δύο άνδρες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη μέ οδηγίες να μάθουν εάν είναι εκεί η βόμβα. Να χρησιμοποιήσεις μόνον απόλυτα αξιόπιστο προσωπικό και εάν χρειαστεί μεγάλο χρηματικό ποσό να μας ειδοποιήσεις πριν κάνεις καμία τελική δέσμευση. Για τις αρχικές δαπάνες έχουμε δώσει 100 λίρες. Όμως θα ζητήσουμε και άλλα ποσά σύντομα. Δεν μπορώ να υπολογίσω τις δαπάνες, αλλά θα φροντίσω να σας κρατώ ενημέρους για τις εξελίξεις. Εν τω μεταξύ νομίζω πως θα ήταν καλύτερο να είχα επιπλέον χρήματα προκειμένου να αντιμετωπίσω κάθε κατάσταση που μπορεί να προκύψει. Διερευνήστε πιθανούς τρόπους να απομακρυνθεί ο μηχανισμός».

Στις 14 Ιουλίου στάλθηκε το παρακάτω μήνυμα:

«Βλέπε τα μηνύματά σου 64 και 65 και το δικό μου 26. Εάν είναι δυνατό να εξασφαλίσεις τον μηχανισμό ελέγχου HS 293 όταν τελικά εντοπιστεί τηλεγράφησέ μας πόσα χρήματα χρειάζονται και θα σου τα στείλουμε αμέσως, εφόσον είναι δυνατόν με αλεξίπτωτο».

«Η Αθήνα αναφέρει ότι προς το παρόν δεν υπάρχει ίχνος εκεί της βόμβας. Συνεχίστε τον έλεγχο. Στα αεροδρόμια της Αθήνας αναφέρεται ότι υπάρχει πολύ μικρή κίνηση...».

Ενώ συνεχιζόταν η ανταλλαγή μηνυμάτων στρατολογήθηκε μια αποστολή προκειμένου να πετύχει αυτή απευθείας τους παραπάνω στόχους. Έπρεπε να εξασφαλίσουμε προστασία αυτής της αποστολής μέσω του Κεντρικού Αρχηγείου του ΕΑΜ. Έτσι, το παρακάτω μήνυμα 34 στάλθηκε στην Αποστολή Περικλής στις 23 Ιουλίου:

Σχετικά με το θέμα του μηνυματός σου 28, στέλνεται με προορισμό την περιοχή της Χαλκιδικής μια αποστολή δύο ανδρών με επικεφαλής έναν αξιωματικό του Αμερικανικού Στρα-

τού. Μπορείτε να έχετε διαβουλεύσεις με το αρχηγείο του ΕΑΜ και να εξασφαλίσουν υποδοχή και προστασία; Παρακαλώ επίσης δώστε μας σήμα για την τοποθεσία που η αποστολή και οι αντιπρόσωποι του ΕΛΑΣ θα συναντηθούν. Θα σας ειδοποιήσουμε για την ημερομηνία που θα φθάσει η αποστολή μας».

Στις 26 Ιουλίου η αποστολή Περικλής απάντησε:

«Αναφορικά με το μήνυμά σου 34:

Προς το παρόν δεν είναι εδώ το υπεύθυνο άτομο αλλά θα επιστρέψει σε μερικές μέρες. Θα σας ενημερώσουμε τότε».

Μετά απ' αυτό, στις 4 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής έστειλε το παρακάτω μήνυμα 34. «Το ΕΑΜ πιστεύει ότι η αποστολή σου στη Θεσσαλονίκη πρέπει να ριφθεί σε αυτή την περιοχή και μετά να σταλεί στην περιοχή της Θεσσαλονίκης μέσα σε πέντε μέρες. Αυτή η αποστολή θα βρίσκεται σε επαφή με το επιτελείο του Μακεδονικού ΕΑΜ στην περιοχή ΝΔ. της Θεσσαλονίκης. Το σχέδιό σας της Χαλκιδικής πρέπει να τροποποιηθεί εφόσον είναι δυνατό. Δώστε μας την ημερομηνία, ώρα και τόπο και η αποστολή θα συναντηθεί με ένα ειδικό σύνδεσμο του ΕΑΜ από τη Δ. Μακεδονία».

Στην 5 Αυγούστου η παρακάτω στάλθηκε στην αποστολή Περικλής:

«Σχετικά με το μήνυμά σου 49. Είναι αδύνατο να αλλαγεί το σχέδιο της Χαλκιδικής. Η ομάδα έχει ήδη φύγει. Θα σε ενημερώσουμε σχετικά με το χωρο, ημερομηνία και χρόνο όταν ειδοποιηθούμε. Μπορείτε να κάνετε ενέργειες να τους συναντήσετε; Θα εκτιμούσαμε επιβεβαίωση».

Η αποστολή έχει τώρα σταλεί και σύντομα καθώς θα οριστικοποιηθεί τότε και πού θα φτάσουν, θα ειδοποιηθεί η Αποστολή Περικλής να ολοκληρώσει τις προετοιμασίες για υποδοχή και προστασία της.

3. Αίτημα για εξασφάλιση βοήθειας σε αποστολή του Ελληνικού Γραφείου (του OSS) που ρίφθηκε με αεροπλάνο):

Την 1η Ιουλίου το παρακάτω μήνυμα στάλθηκε στην αποστολή Περικλής ύστερα από απαίτηση του κυρίου Young, επικεφαλής του Ελληνικού Γραφείου (του OSS).

«...2. Το Ελληνικό Γραφείο έριξε βόρεια των Ιωαννίνων στην

Ηπειρο εδώ και ένα μήνα μια αποστολή από 2 που ο Young πιστεύει ότι θα την κάνετε αποδεκτή. Μπορείτε να ζητήσετε από το Στρατηγείο του ΕΛΑΣ να κατευθύνει τον τοπικό ΕΛΑΣ να τους βοηθήσει και να τους επιτρέψει να λειτουργήσουν; Παρακαλώ ειδοποιήστε μας...».

Στις 4 Ιουλίου Ο Περικλής (αποστολή) απάντησε:

«...5. Συσκεφθήκαμε με το ΕΑΜ σχετικά με την αποστολή Ιωαννίνων. Υποσχέθηκαν βοήθεια από τους τοπικούς αντάρτες...».

Μετά από λίγο έγινε η επαφή μ' αυτή την αποστολή και της επιτράπηκε να κάνει τη δουλειά της».

4. Πρόταση Μ.Ο. (Στρατιωτικών επιχειρήσεων) του Περικλή απορρίφθηκε.

Σε ένα μήνυμα που μεταδόθηκε στις 12 Ιουνίου (31) ο Περικλής έθεσε τα παρακάτω:

«Μερικές από τις εκδόσεις του ΕΑΜ θα ήθελαν να δημοσιεύσουν νέα στρατιωτικών επιχειρήσεων (MO news Report). Παρακαλώ ενημερώσετε τον Ben Ames σχετικά με αυτό το γεγονός. Σημειώνουμε την αξία ραδιοφώνων για να λαμβάνουμε τα ρεπορτάζ. Carpeni 63 είναι η παρούσα τοποθεσία για μια προσωρινή πρόοδο...».

Στις 23 Ιουνίου απαντήσαμε:

«...3. Σχετικά με το μήνυμά σου 31, υλικά εκτύπωσης και ραδιόφωνα σε μικρή ποσότητα για το ΕΑΜ εξετάζονται όπως και αντιναζιστικές προκηρύξεις για παράνομη διανομή μεταξύ των Γερμανικών στρατευμάτων, αλλά δυσκολίες πολιτικής ίσως αποτρέψουν εκπομπές στρατιωτικών επιχειρήσεων στους 5080 KC και 2015 και 2045 6 MT. Ειδοποιήστε μας σχετικά με το βαθμό που η υπόθεσή τους παραλείφθηκε και αξιοποιήθηκε...».

Ο επικεφαλής των ΜΟ υπόδειξε ότι τα είδη που αναφέρθηκαν παραπάνω ήταν διαθέσιμα σε μικρές ποσότητες. Στη συνέχεια συζητήθηκε αυτή η υπόθεση με τον Συνταγματάρχη Toulmin ο οποίος από εκεί και πέρα στις 24 Ιουνίου ενημέρωσε τον Προϊστάμενο του Εργατικού τμήματος ότι μετά από σοβαρή εκτίμηση, συμπεριλαμβανομένων και συζητήσεων με τους Βρετανούς αποφασίστηκε ότι οι ΜΟ δεν θα μπορούσαν να εφοδιά-

σουν το ΕΑΜ με κανένα από τα παραπάνω υλικά. Αυτή η απόφαση μεταφέρθηκε στον «Περικλή» (Αποστολή) στις 24 Ιουνίου:

«Πρόσθετη αναφορά στο μήνυμά σου 31. Χειριστήτε το θέμα των ΜΟΣ σχετικά με τα ραδιόφωνα και τα τυπογραφικά υλικά με ευρύ ελιγμό, αφού έχει αποφασιστεί ότι αυτό δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθεί.

III. Η πρόταση του ΕΑΜ για πλήρη συνεργασία και η απόρριψή της.

Σχετικά με τους δηλωμένους και εγκριμένους στόχους της αποστολής, το γεγονός ότι κατέχει την μοναδική θέση με το να είναι η μόνη αποστολή στρατηγικών πληροφοριών με το Κεντρικό Επιτελείο του ΕΑΜ που έχει ήδη αποδείξει τη μεγάλη αξία της στον ΟΣΣ και ότι ετύγχανε της πλήρους συνεργασίας με το ΕΑΜ, το παρακάτω μήνυμα στάλθηκε στις 20 Ιουνίου:

«...2. Αναφορικά με συζητήσεις μας στο παρελθόν, ποιές είναι οι πιθανότητες σχετικά με τις περιοχές για την επέκταση του κατασκοπευτικού μας συστήματος διά μέσου του ΕΑΜ; Τί προσωπικό, W/T συσκευές και άλλα εφόδια απαιτούνται και ποιά μέθοδος για διείσδυση και επικοινωνίες είναι η πιο ενδεδειγμένη...;»

Στις 29 Ιουνίου ο «Περικλής» απάντησε (49-53):

«Σχετικά με την επέκταση του δικτύου πληροφόρησης, είχαμε από πολύ νωρίτερα τη συμφωνία του ΕΑΜ να μας βοηθήσει να εγκαταστήσουμε κατασκοπευτικές ομάδες σε συνεργασία μαζί του σε όποια περιοχή της Ελλάδας. 12 μεγάλες ομάδες καλύπτοντας ολόκληρη την Ελλάδα προβλέπονται στις προκαταρκτικές συνομιλίες. Θα εργαστούν σε μεγάλα κέντρα ή κοντά σε μεγάλες μονάδες του ΕΛΑΣ. Κάθε μονάδα θα έχει ένα βασικό πράκτορα της δικής μας επιλογής και όποιο αριθμό κατώτερου προσωπικού του ΕΑΜ με εμπειρία στη συλλογή πληροφοριών και ένα ασύρματο.

«Οι έδρες των παρακάτω ομάδων προτείνονται: Μεγαλύτερη ομάδα 80-100 άνδρες Αθήνα - Πειραιάς. Σχετικά μεγάλη ομάδα - Θεσσαλονίκη, 2 ομάδες - Πελοπόννησος, Δυτική Μακεδονία, Αττική - Βοιωτία, Δυτική Θράκη, περιοχή Πηλίου, Ήπειρος,

Δυτική Θεσσαλία, Ανατολική Μακεδονία, Κεντρική Ελλάδα. 30-50 άνδρες θα αποτελούν την κανονική σε δύναμη ομάδα. Θα χτενίσουμε ολόκληρη την περιοχή για όλα τα πληροφοριακά στοιχεία που απαιτούνται.

«Ακολουθούν οι ταχυδρομικές διαδρομές που θα οργανωθούν. Από εδώ στην Εύβοια λειτουργεί ήδη. Αθήνα προς Εύβοια. Από δω προς Αθήνα. Από δω προς Πελοπόννησο. Από κει προς την Ηπειρο και Μακεδονία. Οι δαπάνες του ταχυδρομικού δικτύου και των ομάδων θα το αναλάβει ο OSS καθώς επίσης και την επάνδρωση σε προσωπικό, τον εφοδιασμό σε όπλα, ρουχισμό των ανδρών και ασύρματους. Το EAM θα εξασφαλίσει προστασία και βοήθεια που ενδεχόμενα χρειαστεί ένας αριθμός του προσωπικού καθώς και εκπαιδευμένους ραδιοτηλεχειριστές και πληροφορίες από τις πηγές τους. Το EAM θα έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιεί τις στρατιωτικές πληροφορίες που θα συγκεντρώνουν οι ομάδες και να χρησιμοποιεί τα μέσα επικοινωνίας. Θα παράσχουν κάθε βοήθεια στον OSS ο οποίος θα μπορέσει να στείλει αξιωματικούς των Ηνωμένων Πολιτειών και ανώτερο προσωπικό. Ραδιοχειριστές μπορούν να εκπαιδευτούν εδώ σύντομα στο σύστημα του OSS. Θα πάρει τον Alex6 μια βδομάδα να το κάνει. Εδώ αναμένουμε την πολύ καθυστερημένη απάντηση από το Κάιρο έχουμε κάνει προπαρασκευαστική εργασία. Έχουμε συμβουλέψει τις απομακρυσμένες περιοχές να προετοιμάσουν προσωπικό κ.λπ. έχουμε εντοπίσει πεδία προσγείωσης για την ρίψη εφοδίων και προσωπικού. Προτείνουμε αεροπλάνα για ταχείες επικοινωνίες με σας. Ο ΕΛΑΣ μπορεί να θέσει τουλάχιστον 2 αεροδρόμια στη Θεσσαλία και αλλού στη διάθεσή μας».

Στις 2 Ιουλίου ο Penrose και ο Kollender απάντησαν ως εξής (22):

«Σχετικά με τα δικά σας 49-53: Το σχέδιο που περιγράφετε μας βρίσκει αρκετά σύμφωνους και ετοιμαζόμαστε για άμεση υποβολή του στον Στρατηγό7. Στο μεταξύ όμως να είστε προσεκτικοί και διακριτικοί στο να κάνετε καθαρό στο EAM ότι το σχέδιο υποβλήθηκε για έγκριση. Μέχρι να σας δώσουμε το πράσινο φως, αποφύγετε να κάνετε καμία οριστική δέσμευση που πιθανόν να μην μπορέσετε να υλοποιήσετε.

Πρέπει να μας στείλετε τις τοποθεσίες των δώδεκα περιοχών κατά το διάστημα που αυτή η υπόθεση βρίσκεται υπό έγκριση».

Σε μια συνδιάσκεψη με τον Συνταγματάρχη Toulmin λίγο μετά την διαβίβαση των παραπάνω μηνυμάτων συζητήθηκε το σχέδιο όπως υποβλήθηκε από τον «Περικλή». Προέκυψε διαφορά γνώμης σχετικά με την έγκρισή του με τον Συνταγματάρχη Toulmin υποστηρίζοντας τη θέση ότι το σχέδιο δεν θα πρέπει να υλοποιηθεί και τον κύριο Kollender εμμένοντας στο αντίθετο. Ο κύριος Kollender με την άδεια του Συνταγματάρχη Toulmin υπόβαλε τότε το σχέδιο στον στρατηγό Donovan και στον κύριο Shepardson στο τηλεγράφημα Κάιρο προς Washington 33244. Παράλληλα ο Συνταγματάρχης Toulmin πρότεινε την απόρριψη του σχεδίου με το τηλεγράφημα 33254. (Και τα δύο τηλεγραφήματα είναι διαθέσιμα στην Washington και συνεπώς τα κείμενά τους δεν συμπεριλαμβάνονται εδώ). Το τηλεγράφημα 37364 από τον Στρατηγό Donovan και τον κύριο Shepardson απάντησε στην ουσία ότι το σχέδιο Kollender δεν θα πρέπει να υλοποιηθεί και ότι συμφωνούσαν με τον Συνταγματάρχη Toulmin. Ο «Περικλής» ενημερώθηκε για αυτή την απόφαση στις 12 Ιουλίου.

«Σχετικά με τα δικά σας 49, 51, 52 και 53 και 22 από τον Penrose σε εμένα. Ο Στρατηγός στον οποίο υποβλήθηκε σε προφορική ενημέρωση το σχέδιο συμβούλεψε ότι δεν θα πρέπει να αναληφθεί. Συνεπώς αναμένοντας περαιτέρω οδηγίες, συνεχίστε την εργασία σας όπως συνήθως».

IV. Περίληψη πιο Σπουδαίας Τρέχουσας Πολιτικής Πληροφόρησης.

Ο «Περικλής» υλοποίησε δύο περίφημες δουλειές σχετικά πρόσφατα. Η μία ήταν η κάλυψη της ρίψης της Ρωσικής αποστολής και την επίδρασή της στο ΕΑΜ. Η άλλη ήταν η κάλυψη των διαπραγματεύσεων σχετικά με το ζήτημα της ενότητας.

Α. Ρωσική Αποστολή

Στις 27 Ιουλίου ο «Περικλής» τηλεγράφησε τα παρακάτω (12 και 13):

«Διανομή 4580, επισυναπτόμενη εδώ που περιέχει το κείμενο του παραπάνω τηλεγραφήματος».

Ο Penrose έστειλε στον «Περικλή» το παρακάτω στις 27 Ιουλίου:

«Συγχαρητήρια για τα δικά σας 12 και 13. Είναι πολύ σπουδαία και επίκαιρα. Κρατάτε μας ενήμερους των γεγονότων καθώς αυτά διαμορφώνονται».

Στις 28 Ιουλίου ο «Περικλής» τηλεγράφησε τα παρακάτω:

«(Διανομή 6 - 4820), επισυνάπτεται εδώ και περιέχει το κείμενο του παραπάνω τηλεγραφήματος)»:

Σχετικά με την Σοβιετική Αποστολή τα επίσημα αρχεία των Αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών περιγράφουν:

«1. Την νύκτα της 25ης Ιουλίου μια Σοβιετική Στρατιωτική Αποστολή έπεσε από αεροπλάνο κοντά στο επιτελείο της ΠΕΕΑ. Τα μέλη της είναι μέρος της Σοβιετικής Αποστολής στον Στρατηγό Τίτο και πέταξαν από τη Γιουγκοσλαβία με ρωσικό αεροπλάνο. Σύμφωνα με μια ανεπίσημη πληροφορία η Αποστολή έχει δέκα μέλη με επικεφαλής έναν Σοβιετικό Συνταγματάρχη και συμπεριλαμβάνει μερικούς ανθρώπους του Τίτο. Η Αποστολή αναμένεται να φτάσει στο Αρχηγείο της ΠΕΕΑ στις 26 Ιουλίου και έχει οργανωθεί μια δεξίωση.

2. Μια κρίση διαδραματίζεται ίσως μέσα στην οργάνωση της ΠΕΕΑ. Τα μετριοπαθή στοιχεία στην ΠΕΕΑ ελπίζουν ότι η άφιξη της Αποστολής θα κατευνάσει τους εξτρεμιστές και θα οδηγήσουν το ΕΑΜ προς την συμμετοχή στην Κυβέρνηση Ενότητας.

3. Μια καλή πηγή δηλώνει ότι ο Σοβιετικός Υπουργός στην Αίγυπτο έδωσε να καταλάβει στον Σβώλο ότι οι διαθέσεις της Σοβιετικής Ένωσης είναι να υποστηριχτεί η συμμετοχή του ΕΑΜ στην Κυβέρνηση του Καΐρου και δεν τους απασχολούν πολύ οι λεπτομέρειες».

Την 1η Αυγούστου 1944 το γραφείο OSS στο Κάιρο έστειλε στην Ουάσιγκτον και το Λονδίνο την παρακάτω έκθεση 4620 με βάση τις πληροφορίες που έλαβε από την Αποστολή Περικλής στις 27 Ιουλίου 1944.

«1. Η Σοβιετική Αποστολή που αναφέραμε πρωτύτερα γνωρίζουμε τώρα ότι έχει έντεκα μέλη ως εξής: 3 αντισυνταγματάρχες, 2 ταγματάρχες, 2 υπολοχαγούς, 1 επιτελικό αξιωματικό (warrant officer) και 3 ελληνόφωνους Γιουγκοσλάβους αντάρ-

τες. Δεν υπάρχει αποστολή του Τίτο. Τα μέλη της Αποστολής έφτασαν στο αρχηγείο της ΠΕΕΑ το βράδυ της 26ης Ιουνίου 1944 και τους επιφυλάχτηκε θερμή υποδοχή.

2. Τα στελέχη του ΕΑΜ έχουν μεγάλες ελπίδες ότι οι Ρώσοι θα αρχίσουν σύντομα να στέλνουν στρατιωτικά εφόδια στο ΕΑΜ.

3. Κατά τη γνώμη ενός μετριοπαθούς στελέχους του ΕΑΜ μέσα στην ΠΕΕΑ επικρατεί μια πραγματική κρίση και από την κατάληξή της εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η πορεία των μελλοντικών γεγονότων στην Ελλάδα. Ο Σβώλος επιμένει ότι το ΕΑΜ θα πρέπει να συμμετάσχει στην Κυβέρνηση του Καΐρου και δήλωσε ότι θα παραιτηθεί αν δεν γίνει αυτό. Εάν παραιτηθεί ο Σβώλος τουλάχιστον τέσσερα άλλα μέλη θα τον ακολουθήσουν.

Η σπουδαιότητα των ενδεχομένων παραιτήσεων έχει προβληματίσει τους εξτρεμιστές του ΕΑΜ. Οι μετριοπαθείς του ΕΑΜ ελπίζουν ότι η δυσκολία της παρούσης κατάστασης σε συνδυασμό με την επιρροή της Σοβιετικής Αποστολής θα αναγκάσει το ΕΑΜ να αναθεωρήσει την στάση του και να πάρει μέρος στην Κυβέρνηση του Καΐρου με την προϋπόθεση ότι θα βρεθεί μια λύση που να μην τους εκθέτει. Πιστεύεται ότι αν η Κυβέρνηση του Καΐρου μπορέσει να βρει μερικές μικροπαραχωρήσεις να κάνει, οι διαπραγματεύσεις για την είσοδο του ΕΑΜ στην Κυβέρνηση θα ξαναρχίσουν με επιτυχία αποτρέποντας έτσι ένα αιματηρό εμφύλιο πόλεμο, αφού είναι παντού ορατές τέτοιες σίγουρες εξελίξεις. Σύμφωνα με τη γνώμη πολλών ανθρώπων οι παρούσες δυσκολίες είναι ένα αποτέλεσμα των κακών χειρισμών του ΕΑΜ στις διαπραγματεύσεις ενότιας από την αρχή. Διαπρεπείς κομμουνιστές στο αρχηγείο της ΠΕΕΑ, δείχνουν νευρικότητα και αρνούνται να εκφραστούν σχετικά με την κατάσταση. Από ό,τι είναι γνωστό όμως οι πρωτοβουλίες του ΕΑΜ δεν έχουν υποκινηθεί από τους Ρώσους και η μόνη άμεση επαφή μεταξύ των Ελλήνων κομμουνιστών και των Ρώσων μέχρι την άφιξη της παρούσης Αποστολής φαίνεται να ήταν η συνάντηση των αντιπροσώπων του ΕΑΜ με τον Σοβιετικό Πρεσβευτή στο Κάιρο. Συνεπώς η Αποστολή καλωσορίστηκε διπλά».

Η έκθεση συνεχίζοντας αναφέρει ότι σύμφωνα με έγκυρες

πληροφορίες το ΕΑΜ επηρεάστηκε από την Ρωσική Αποστολή να συμμετάσχει στην Κυβέρνηση Παπανδρέου. Σε μήνυμα που έστειλε στο Κάιρο η παραπάνω Αποστολή του OSS στην ΠΕΕΑ στις 11 Αυγούστου αναφέρει:

«Ο γιορτασμός της πρώτης επετείου της 13ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ στο Καρπενήσι στις 6 Αυγούστου ήταν στο στυλ διαδήλωσης ζητώντας όπλα και τρόφιμα από τους Συμμάχους. Εννιά χιλιάδες λαού από 42 χωριά έλαβαν μέρος. Ο επικεφαλής της Ρωσικής Αποστολής ζητωκραυγάστηκε με μεγάλο ενθουσιασμό. Είπε στο λαό που ζητούσε με ενθουσιασμό όπλα ότι η υπόθεση συζητήθηκε μεταξύ των συμμάχων και έλπιζε σε ευνοϊκές απαντήσεις σύντομα».

Στην κρίσιμη περίοδο των διαπραγματεύσεων μεταξύ των εκπροσώπων του ΕΑΜ και της Κυβέρνησης του Καΐρου, η Αμερικανική Αποστολή «Περικλής» στην ΠΕΕΑ αποτελούσε «το μόνο ανεξάρτητο Αμερικανικό κανάλι στις πολιτικές συζητήσεις της ΠΕΕΑ και στα γεγονότα που διαδραματίζονταν στα βουνά» σύμφωνα με την μυστική έκθεση του OSS για την παραπάνω Αποστολή που καταλήγει ότι «Αν δεν υπήρχε η Αποστολή Περικλής θα εξαρτιόμαστε ολοσχερώς από τις Αγγλικές υπηρεσίες για ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες σχετικά με την κρίσιμη κατάσταση. Αυτή η εξάρτηση υπήρχε ανεξάρτητα από την σχέση του Ελληνικού μας Γραφείου με την Ελληνική Υπηρεσία Πληροφοριών και με διάφορα μέλη της ελληνικής Κυβέρνησης στο Κάιρο επειδή αυτές οι πηγές εξαρτώνταν πάρα πολύ από τους Άγγλους για τις πληροφορίες τους. Όπως αποδεικνύεται παρακάτω αυτή η συνολική εξάρτηση από άλλη Κυβέρνηση για είτε ζωτική πληροφόρηση ή επικοινωνίες μπορεί να οδηγήσει σε φαιδρές καταστάσεις».

Σύμφωνα λοιπόν με τα τηλεγραφήματα της Αποστολής Περικλής και του Αμερικανικού Γραφείου OSS στο Κάιρο η Αμερικανική πλευρά παρακολουθεί με εξαιρετικό ενδιαφέρον τις διαπραγματεύσεις μεταξύ του ΕΑΜ και της Κυβέρνησης του Καΐρου και πληροφορείται τα πρώτα νέα για την άφιξη των αντιπροσώπων του ΕΑΜ στις 23 Ιουλίου 1944 με το παρακάτω τηλεγράφημα της Αποστολής:

«Η αντιπροσωπεία του ΕΑΜ επέστρεψε από το Κάιρο. Φαίνεται ότι θα γίνει ένας μικρός ανασχηματισμός αλλά ο Σβώλος φαίνεται να παραμένει αφού το ΕΑΜ εκτιμά την γενική του θέση στην τελευταία του δήλωση στο Κάιρο...».

Στις 29 Ιουλίου το Αμερικανικό γραφείο του OSS στο Κάιρο τηλεγραφεί στην Αποστολή Περικλής:

«Υπάρχουν κάποια στοιχεία στην Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου που ενδιαφέρονται να μην διακοπούν εντελώς οι σχέσεις με την Πολιτική Επιτροπή. Κατά τη γνώμη τους ο καλύτερος τρόπος να συνεχιστούν οι διαπραγματεύσεις θα ήταν να σταλεί ο Σοφιανόπουλος μέσα σαν κυβερνητικός εκπρόσωπος. Πιστεύουν επίσης ότι η πρόσκληση θα έπρεπε να έρθει πρώτα από την εσωτερική επιτροπή. Θα ήταν δυνατόν σε σας (στην Αποστολή) να διερευνήσετε διακριτικά με τον Σβώλο την δυνατότητα της Επιτροπής να κάμει αυτή την πρόσκληση; Σε περίπτωση που αναμένεται να γίνει κάτι τέτοιο, δεν θα πάει μέσω άλλων καναλιών επικοινωνίας αλλά μέσα από τα κανάλια που χρησιμοποιεί συνήθως η Επιτροπή».

Η απάντηση της Αποστολής Περικλής στέλνεται στις 31 Ιουλίου.

«1. Ο Σβώλος δεν ήταν διαθέσιμος και για αυτο διαβίβασα το μήνυμά σας στην Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ σήμερα. Εξετίμησαν το ενδιαφέρον που εδείξατε.

2. Χτες το ΕΑΜ συμφώνησε να πάρει μέρος στην Κυβέρνηση του Καΐρου με την προϋπόθεση ότι θα παραιτηθεί η Κυβέρνηση Παπανδρέου. Είναι διατεθειμένοι να συνεργαστούν με τον Βενιζέλο ή με οποιοδήποτε άλλο φιλελεύθερο του ίδιου χαρακτήρα που μπορεί να τεκμηριωθεί ότι δεν πήρε μέρος σε καμιά δραστηριότητα των Συνεργατών (Με τις δυνάμεις της κατοχής).

3. Το ΕΑΜ στέλνει τηλεγράφημα στην Ελληνική Κυβέρνηση του Καΐρου στις 31 Ιουλίου 1944. Το κείμενο του μηνύματος είναι στα ελληνικά και έχει ως εξής:

«Ο Πρόεδρος της ΠΕΕΑ Σβώλος έχει τώρα επιστρέψει. Συναντήθηκε με όλα τα κόμματα και όλες τις οργανώσεις, συζήτησε μαζί τους πλήρως την κατάσταση και άκουσε τις γνώμες ολόκληρου του μαχόμενου έθνους. Δεν υπάρχει η

παραμικρή αμφιβολία ότι όλοι τους επιθυμούν πλήρη υλοποίηση της Συμφωνίας του Λιβάνου. Με αυτά τα μέτρα ο αγώνας εναντίον του κοινού εχθρού και για πολιτική ελευθερία και δημοκρατική λύση των σημερινών εσωτερικών ζητημάτων μπορεί να διεξαχθεί με μεγαλύτερη ορμή. Είναι όμως επίσης αληθινό και φανερό ότι ο χειρισμός του Προέδρου Παπανδρέου της κατάστασης από την αρχή ήταν η κυρίαρχη αιτία για τις ασυνεννοησίες και δυσπιστία που εμπόδισαν ως τώρα την συγκρότηση μιας ενοποιημένης κυβέρνησης. Από τις δημόσιες εκδηλώσεις του και αδέξιες πράξεις του οι οποίες ωφελούν περισσότερο ένα φανατικό έχθρό παρά έναν ηγέτη μιας κυβέρνησης που θα συμπεριλάμβανε στοιχεία της αντιπολίτευσης, έχει πετύχει μόνο να ξεσηκώσει αντίθεση σε όλη την ελεύθερη Ελλάδα. Σε μια στιγμή που ο λαός πολεμάει μέρα και νύχτα εναντίον των εισβολέων και θυσιάζει χιλιάδες θύματα εναντίον των Γερμανών και των οργάνων τους τέτοιες εκδηλώσεις πληγώνουν βαθιά την τιμή του και ιδιαίτερα επειδή περνούν χωρίς καταδίκη.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι αμέσως μετά τις πρώτες εκδηλώσεις του Παπανδρέου εστάλθηκε ένα τηλεγραφήμα από την Οργάνωση στον αντιπρόσωπό της στις 2 Μαΐου που αμφισβητούσε την προεδρία του Παπανδρέου. Αυτό το τηλεγράφημα δεν ελήφθη ποτέ. Με ένα τηλεγράφημα στις 27 του Μάη όλοι παραμέρισαν το ζήτημα της προεδρίας με την ελπίδα ότι τα ζητήματα θα διευθετηθούν αμέσως. Παρά ταύτα ακόμη και μετά από αυτό το μήνυμα, ο Πρόεδρος έκαμε ό,τι ήταν δυνατόν να μεγαλώσει την δυσπιστία που υπήρχε για αυτόν ενεργώντας με καθαρή παραβίαση του πνεύματος της Συμφωνίας του Λιβάνου. Αυτό το γεγονός ήταν προφανές στα τηλεγραφήματα των οργάνων και στο γράμμα της 10ης Απριλίου από τους αντιπροσώπους σε αυτήν.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες είμαστε υποχρεωμένοι για χάρη των δικών μας συμφερόντων να διακηρύξουμε ότι η υλοποίηση της ενότητας είναι αδύνατη κάτω από τον σημερινό Πρόεδρο. Σε μια προσπάθεια να βρεθεί μια λύση και με την επιθυμία να αποφύγουμε μια μόνιμη ρήξη, τα κόμματα και οι

οργανώσεις της μαχόμενης Ελλάδας κατάληξαν σε μια ομόφωνη απόφαση. Είναι διατεθειμένοι να θέσουν σε άμεση λειτουργία τους όρους της Συμφωνίας του Λιβάνου για την συμμετοχή τους σε μια κυβέρνηση ενοποιημένης εθνικής άμυνας κάτω από διαφορετικό Πρωθυπουργό και με την διαβεβαίωση ότι με την συνεργασία μέσα στην Κυβέρνηση θα δημιουργηθεί (προ-ωθηθεί) μια ατμόσφαιρα κοινής εμπιστοσύνης που θα οδηγήσει σε μια λύση όλων των ζητημάτων απαραίτητη για την εκπλήρωση της παραπάνω θέλησης για κατανόηση κάτω από τις παρούσες συνθήκες και για την γρήγορη και διατηρητέα ενότητα όλων των δυνάμεων του έθνους».

υπογραφή Σβώλος, για ΠΕΕΑ
Σιάντος, για ΚΚΕ
Παρτσαλίδης, για ΕΑΜ».

Την 1η Αυγούστου η Αποστολή έστειλε επίσης στο Κάιρο τα παρακάτω τηλεγράφημα:

«Σχετικά με το τηλεγράφημα που στάλθηκε στα ελληνικά χτες παρακαλώ να προσθέσετε τα ακόλουθα:

«Από πλευράς της ΠΕΕΑ, ΕΑΜ και ΚΚΕ, οι παρακάτω έχουν υποδειχτεί για να συμμετάσχουν στην νέα Κυβέρνηση: Σβώλος, Ασκούτσης, Τσιριμώκος, Πορφυρογέννης και Ζεύγος. Αξιώνουμε να τους προσφέρετε κάθε βοήθεια για να φτάσουν στο Κάιρο όσο το δυνατόν το συντομότερο. Ζητάμε επίσης να διευκολύνετε την άφιξη του εκπροσώπου της Δημοκρατικής Ενώσεως. Απευθυνόμαστε σε όλα τα αρμόδια και υπεύθυνα άτομα να δώσουν την βοήθειά τους για μια άμεση λύση στην κατάσταση, όπως προτείνεται».

Η έκθεση του γραφείου του OSS Καΐρου για την αποστολή σχολιάζει ότι για λόγους που δεν είναι κατανοητοί το μήνυμα του ΕΑΜ δεν διαβιβάστηκε ακέραιο (πλήρες) στην Ελληνική Κυβέρνηση από τις Βρετανικές υπηρεσίες που χρησιμοποιήθηκαν για την μεταβίβαση του μηνύματος.

«Όπως μάθαμε αργότερα μόνο το μέρος του μηνύματος που αναφέρονταν στην απόφαση του ΕΑΜ να μπει στην Κυβέρνηση επιδείχθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση η οποία παρέμεινε έτσι

σε άγνοια του όρου που τέθηκε πριν της εισόδου του ΕΑΜ στην Κυβέρνηση, συγκεκριμένα, της παραίτησης του Παπανδρέου. Η παράλειψη έγινε γνωστή στην Ελληνική Κυβέρνηση από το γεγονός ότι ετέθη στην διάθεσή της η δική μας έκθεση πληροφοριών που στηρίζονταν στο πλήρες τηλεγράφημα του ΕΑΜ. Πληροφορηθήκαμε ότι το κομμάτι που παραλείφθηκε από το μήνυμα αποκαλύφθηκε σε μια συνεδρίαση του Υπουργικού Συμβούλιου και μετά από αυτό ο Βενιζέλος εζήτησε από τον Young⁹ να στείλει το παρακάτω μήνυμα, που εξηγεί το τί πραγματικά έλαβε χώρα κατά την διάρκεια της συνεδρίασης.

«4 Αυγούστου 1944. Κατά τη διάρκεια της σημερινής συνεδρίασης του Υπουργικού Συμβουλίου ο Παπανδρέου έθεσε την παραίτησή του στην διάθεση της Κυβέρνησης για χάρη της εθνικής ενότητας. Αυτή η λύση (η αποδοχή της παραίτησης) προτιμήθηκε από τον Μυλωνά, τον Ρέντη και εμένα. Προκειμένου να αποφευχθεί μια κυβερνητική κρίση πριν την άφιξή σας εκφράστηκε η εμπιστοσύνη των μελών της Κυβέρνησης στον πρόεδρο. Αυτός έλαβε την υποχρέωση να σας προσκαλέσει να συμμετάσχετε στην Κυβέρνηση και δήλωσε ότι είναι διατεθειμένος να παραιτηθεί από την Προεδρία εάν θεωρείται εμπόδιο στην συμφιλίωση. Αφού δεν υπάρχει πλέον κανένα εμπόδιο επιβάλλεται η αποστολή των πέντε αντιπροσώπων το ταχύτερο οι οποίοι θα πάρουν μέρος στην Κυβέρνηση».

Μετά από συζήτηση μεταξύ των μελών της ηγεσίας του κλιμακίου του OSS στο Κάιρο αποφασίστηκε να μην σταλεί αυτό το μήνυμα αλλά να σταλούν οδηγίες στην Αποστολή Περικλής να συγκεντρώσει την προσοχή του στην παρακολούθηση των εσωτερικών εξελίξεων στην Ελλάδα. Έτσι το OSS του Καΐρου έστειλε στην Αποστολή στις 5 Αυγούστου το μήνυμα:

«1. Το Υπουργικό Συμβούλιο συνεδρίασε στις 4 Αυγούστου μετά το από 31 Ιουλίου τηλεγράφημα των Σβώλου, Σιάντου και Παρτσαλίδη. Ο Παπανδρέου έθεσε την παραίτησή του στην διάθεση της Κυβέρνησης προκειμένου να διατηρηθεί η εθνική ενότητα. Οι Ρέντης, Μυλωνάς και Βενιζέλος ήταν υπέρ της αποδοχής της παραίτησης. Η απόφαση που ελήφθη ήταν να

μην γίνει δεκτή η παραίτηση επί του παρόντος μέχρι της άφιξης των εκπροσώπων από την Ελλάδα. Ο Παπανδρέου από την μεριά του ανέλαβε να προσκαλέσει την ΠΕΕΑ και τις οργανώσεις να λάβουν μέρος στην Κυβέρνηση και είπε ότι είναι διατεθειμένος να αποσυρθεί από την Προεδρία αν φαίνεται ότι εμποδίζει την αρμονία. Η πηγή μας συνιστά ότι εφ' όσον δεν υπάρχει άλλο εμπόδιο οι πέντε αντιπρόσωποι πρέπει να ετοιμαστούν να αναχωρήσουν μόλις λάβουν επίσημες προσκλήσεις προκειμένου να αναλάβουν κυβερνητικές θέσεις. Τα παραπάνω είναι για την δική σου πληροφόρηση και χρήση. Η πηγή μας είναι ο Βενιζέλος.

Εφ' όσον η Κυβέρνηση είναι σύμφωνη και υλοποιήσει τις παραπάνω αποφάσεις, επίσημα τηλεγραφήματα από τον Παπανδρέου σχετικά με τα παραπάνω πρέπει να αναμένονται αυτού πολύ σύντομα.

2. Θα ήταν πάρα πολύ χρήσιμο εάν μπορούσες να εξασφαλίσεις αντίγραφα από όλα τα επίσημα τηλεγραφήματα και να μας τα στείλεις».

Στις 6 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής στέλνει το παρακάτω μήνυμα που έχει τον κωδικό αριθμό 6-4773 με θέμα «Η θέση της ΠΕΕΑ στην τελευταία πρόταση του Καΐρου. Αναφορά στην συνέντευξη Σβώλου». Πηγή πληροφόρησης του μηνύματος είναι η Z - Parrot (παπαγάλος)¹⁰ στις 5 Αυγούστου 1944.

«1. ΠΕΕΑ είναι ενωμένη σχετικά με την τελευταία πρόταση που έγινε από το ΕΑΜ προς την Κυβέρνηση του Καΐρου πάνω στην πρόταση. Σβώλος και οι υποστηρικτές του έχουν συμφωνήσει να παραμείνουν στην ΠΕΕΑ.

2. Στις 5 Αυγούστου ο Σβώλος παραχώρησε μια μακρά συνέντευξη στην Ελεύθερη Ελλάδα, η οποία μεταδόθηκε από τους σταθμούς του ΕΑΜ. Η συνέντευξη θεωρήθηκε σαν μια φιλική χειρονομία προς την Αγγλία και μια απάντηση στις ομιλίες του Τσώρτσιλ και Ήντεν που έγιναν πρόσφατα στην Βουλή των Κοινοτήτων. Ο Σβώλος δήλωσε ότι η ΠΕΕΑ θέλει ενότητα και εργάζεται μέσα στα πλαίσια των στόχων των Συμμάχων. Ότι τόσοι τώρα όσο και στη μεταπολεμική περίοδο πολλά αναμένονται από την πατροπαράδοτη Βρετανική φιλία. Έπλεξε το

εγκώμιο του ΕΛΑΣ και είπε ότι θα είχε επιτελέσει πολύ περισσότερα εάν είχαν εφοδιαστεί με όπλα από τους Συμμάχους. Δήλωσε επίσης ότι εάν το ξένο κοινό ήταν καλύτερα πληροφορημένο για τα ελληνικά πράγματα δεν θα υπήρχε κανένας λόγος για παρανόηση.

Στις 8 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής τηλεγραφούσε το 6-4823 μήνυμα¹¹:

Επιτελείο Μέσης Ανατολής. Για τις Κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών, της Μεγάλης Βρετανίας και Ρωσσίας.

«Ο Ελληνικός Λαϊκός Απελευθερωτικός Στρατός πολεμάει τον εισβολέα για περισσότερα από 2 χρόνια και παρά το γεγονός ότι είναι χωρίς τα απαραίτητα όπλα και ιδιαίτερα πυρομαχικά έχει τώρα εντείνει τις προσπάθειές του στο μάξιμουμ σε αυτή την κρίσιμη περίοδο. Δίνει πολύ δύσκολες μάχες εναντίον των Γερμανών, μάχες που γίνονται προοδευτικά πιο σοβαρές και καθώς πολεμάει σκοπεύει να πάρει εφόδια από τα λάφυρα του εχθρού. Ο ΕΛΑΣ εμποδίζεται δυστυχώς από άθλιους Έλληνες που βοηθούν τον συνεργάτη των κατακτητών Ράλλη με τους αντάρτες του Συνταγματάρχη Ζέρβα. Αν και ο Ζέρβας υποστηρίζει ότι παίρνει εντολές από την Ελληνική Κυβέρνηση και το Επιτελείο της Μέσης Ανατολής συνεχίζει να επιτίθεται στον ΕΛΑΣ και τους αθώους υποστηρικτές του ΕΑΜ. Το ΕΑΜ υπόγραψε σύμφωνο μη-επίθεσης με τον Ζέρβα, τον περασμένο Φλεβάρη ώστε να είναι ελεύθερο να αναλάβει ένα πιο συγκροτημένο αγώνα εναντίον των εισβολέων. Δυστυχώς ο Ζέρβας απέτυχε να τηρήσει την συμφωνία. Στα μέσα Ιουνίου άρχισε μία επίθεση εναντίον του ΕΛΑΣ χωρίς λόγο στην περιοχή της Ηπείρου και ακόμη και τώρα που ο αγώνας του ΕΛΑΣ εναντίον των Γερμανών είναι στο απόγειό του και οι δυνάμεις του αντιμετωπίζουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις σε πολλά μέτωπα, οι επιθέσεις του Ζερβα εναντίον του ΕΛΑΣ συνεχίζονται. Ο ΕΛΑΣ πολεμάται από τους Γερμανούς και τον Ζέρβα ταυτόχρονα. Ύστερα από την συμφωνία του Φλεβάρη, ο ΕΛΑΣ διατάχθηκε να μην κάνει τίποτε που μπορεί να προκαλέσει μια επίθεση από τον Ζέρβα και να διατηρήσει την αμυντική του διάταξη ακόμη και σε προκλητικές ενέργειες από τις δυνάμεις του

Ζέρβα. Ο Ζέρβας θα προκαλέσει εμφύλιο πόλεμο προς όφελος των εχθρών εισβολέων. Αποκηρύσσουμε αυτή την τακτική για την οποία καθιστούμε τον Ζέρβα αποκλειστικά υπεύθυνο και απευθυνόμαστε σε σας να μεσολαβήσετε προκειμένου να τεθεί τέρμα στις αντισυμμαχικές δραστηριότητες του Ζέρβα».

Για την ΠΕΕΑ. Ο Πρόεδρος Σβώλος
8 Αυγούστου 1944

3. Ελληνική Κυβέρνηση Καΐρου:

«Ελάβαμε το τηλεγράφημά σας 240 σήμερα. Επιβεβαιώνοντας το μήνυμά μας 85 της 29ης Ιουλίου (βλέπε 4666), περιμένουμε για συγκοινωνία για γρήγορη αναχώρηση».

Για το ΕΑΜ, Παρτσαλίδης
Για την ΠΕΕΑ, Σβώλος
Για το ΚΚΕ, Σιάντος

Στις 10 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής στέλνει προς το Γραφείο του OSS Καΐρου τα μηνύματα 6-4940 και 4948.

«Τα «παρακάτω» είναι παραφρασμένες εκδοχές των επίσημων τηλεγραφημάτων που προέρχονται από την ΠΕΕΑ και το επιτελείο του ΕΑΜ.

3 Αυγούστου 1944

1. «Για τον Τύπο και Πρακτορεία ειδήσεων των Ηνωμένων Πολιτειών, της Μεγάλης Βρετανίας και Ρωσσίας:

Η κοινή γνώμη των συμμαχικών εθνών στερείται αξιόπιστης και πλήρους ενημέρωσης για την ηρωική αντίσταση του ελληνικού λαού που συνεχίζεται τώρα για τρία χρόνια στα βουνά και στις πόλεις με τον στρατό του ΕΛΑΣ εναντίον του εχθρού και δεν γνωρίζει επίσης ότι το μεγαλύτερο τμήμα της Ελλάδος είναι ελεύθερο και απολαμβάνει όλες τις ελευθερίες και πολλά από τους πιο σπουδαίους δημοκρατικούς νόμους. Προκειμένου να πετύχουμε μια αντικειμενική διαφώτιση της κοινής γνώμης στα έθνη μας, που αυτοί αντιμάχονται τον αγώνα μας την έχουν αποπροσανατολίσει. Η Πολιτική Επιτροπή της Εθνικής Απελευθέρωσης λοιπόν προσφέρει μια επίσημη πρόσκληση στους εκπροσώπους τύπου να επισκεφθούν την Ελεύθερη Ελλάδα και εγγυώνται απόλυτη ελευθερία στην μετάδοση των

ειδήσεών τους και της έρευνάς σας όπως επίσης και για την επιστροφή στα γραφεία εργασίας τους εφ' όσον μας εμπιστεύονται τον τρόπο της επιστροφής τους. Ελπίζουμε ότι η πρόσκληση θα γίνει αποδεκτή από τον Τύπο των Ηνωμένων Εθνών».

Υπογραφή: Καθηγητής Σβώλος
Πρόεδρος της ΠΕΕΑ

Έκθεση 6 4948

19 Αυγούστου 1944

«Η πραγματική διάθεση στο επιτελείο του ΕΑΜ δεν εκφράζεται στον χαμηλό τόνο του παραπάνω τηλεγραφήματος (παραγραφος 3 του 6.4940). Ο Παπανδρέου δεν είναι αρεστός. Οι νέοι υπουργοί θα απαιτήσουν την παραίτησή του αμέσως. Ανώτατοι κύκλοι του ΕΑΜ και ΠΕΕΑ εκφράζουν ανοιχτά την γνώμη ότι ο Παπανδρέου με το τηλεγράφημά του της 5 Αυγούστου προσπάθησε να αρχίσει μια νέα αντιδικία με το ΕΑΜ, καταστρέφοντας έτσι την ενότητα. Ο ηγέτης του ΕΑΜ θα επιθυμούσε να γίνει Πρωθυπουργός ο Βενιζέλος, πιστεύοντας ότι η φιλο-Αμερικανική του αντίληψη θα αντιστάθμιζε πλήρη προσανατολισμό της ελληνικής πολιτικής προς την Αγγλία».

Στις 11 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής έστειλε το παρακάτω τηλεγράφημα:

«Στις 9 Αυγούστου, η ΠΕΕΑ απαίτησε από τον Συνταγματάρχη Hammond να κανονίσει για ένα αεροπλάνο να μεταφέρει τους Υπουργούς του ΕΑΜ στο Κάιρο. Απάντησε ότι δεν υπάρχει κανένας αξιωματικός σημάτων κοντά για να κανονίσει για αεροπλάνο. Αυτό θεωρείται από υψηλούς κύκλους του ΕΑΜ σαν στοιχείο ότι οι Βρετανοί δεν είναι διατεθειμένοι να δουν την ελληνική ενότητα να επιτευχθεί στο άμεσο μέλλον».

Στις 12 Αυγούστου η Αποστολή απέστειλε ένα αντίγραφο ενός επισήμου τηλεγραφήματος που φέρει τον κωδικό 6-4939:

Κάιρο

Γραφείο Στρατηγικών Υπηρεσιών

Ελλάδα: Στρατιωτικό πολιτικό

1. Κείμενο τηλεγραφήματος της ΠΕΕΑ προς τις Συμμαχικές και Σοβιετικές Στρατιωτικές Αποστολές.

2. Λόγοι για την αποτυχία του ΕΛΑΣ εναντίον της Γερμανικής επιχείρησης

Πηγή Z - Parrot

Υποπηγή ΕΑΜ

Ημερομηνία πληροφορίας 11 Αυγούστου 1944

Τόπος προέλευσης: Κάϊρο

1. Το παρακάτω είναι μια παραφρασμένη εκδοχή ενός επίσημου τηλεγραφήματος της ΠΕΕΑ:

10 Αυγούστου 1944

«Προς την Σοβιετική Στρατιωτική Αποστολή, την Συμμαχική Στρατιωτική Αποστολή:

Μια στρατιωτική δύναμη που φαίνεται να είναι μια Μεραρχία Γερμανικών στρατευμάτων με τανκς και πυροβολικό ξεκίνησε από την Λαμία πριν και επιτέθηκε στις μονάδες μας στην πεδιάδα του Σπερχειού, μετά προχώρησε και κατέλαβε το Καρπενήσι. Ληλάτησαν και έκαψαν ολοσχερώς όλα τα χωριά στην περιοχή. Μια άλλη ισχυρή δύναμη ξεκίνησε από το Αγρίνιο και κινείται προς την κατεύθυνση του Αγίου Βλασίου έφτασε στην σιδερένια γέφυρα. Οι δυνάμεις μας μάχονται επίμονα προκαλώντας απώλειες του εχθρού. Πρέπει επίσης να γνωρίζετε ότι δεν έχουν κατάλληλο οπλισμό και πυρομαχικά. Αυτή η έλλειψη εφοδίων είναι υπεύθυνη για την συνεργασία που έχει σαν αποτέλεσμα την καταστροφή του χωριού. Επίσης πυκνές συγκεντρώσεις Γερμανών παρατηρούνται στις περιοχές Μετσόβου, Άρτας, Ιωαννίνων και Θεσσαλίας. Πολύ πιθανόν βρίσκονται κοντά στο να ξεκινήσουν εκκαθαριστικές επιχειρήσεις σε ολόκληρη την νότιο Πίνδο. Για το συμφέρον του συμμαχικού αγώνα και προκειμένου να αποφευχθεί η παραπέρα καταστροφή του δοκιμασμένου πληθυσμού, είμαστε υποχρεωμένοι να σας ζητήσουμε να μεσολαβήσετε όσο το δυνατόν το συντομότερο και να μας επανεφοδιάσετε αμέσως τις δυνάμεις μας στην περιοχή της Πίνδου με όπλα, πυρομαχικά και πιθανόν με την βοήθεια από τον αέρα.

Εν όψει της σοβαρότητας της καταστασης αισθανόμαστε σίγουροι ότι θα κατανοήσετε το αίτημά μας.

Σβώλος, Πρόεδρος της ΠΕΕΑ
(Βλέπε υποσημείωση παρακάτω)¹²

Στις 14 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής έστειλε το παρακάτω μήνυμα:

«1. Σήμερα το πρωί η ΠΕΕΑ έλαβε ένα τηλεγράφημα υπογραμμένο από τους Βενιζέλο, Μυλωνά, Σάκαλη και Ρέντη που κάνουν έκκληση στο ΕΑΜ να μπει στην Κυβέρνηση. Αυτό είναι αποτέλεσμα από την επίσημη εμπιστευτική διακήρυξη που έγινε από την Βρετανική Κυβέρνηση ότι δεν θα δεχτούν αλλαγή στην Πρωθυπουργία στις παραμονές της Απελευθέρωσης. Τοπική αντίδραση σε αυτό το τηλεγράφημα δεν έχει εκδηλωθεί».

Στις 17 Αυγούστου η Αποστολή έστειλε το τηλεγράφημα:

«Οι ηγέτες του ΕΑΜ θα ήθελαν να μάθουν γιατί οι Βενιζέλος και οι άλλοι φιλελεύθεροι άλλαξαν την στάση τους με το τελευταίο τηλεγράφημα σχετικά με την Βρετανική πίεση και απέτυχαν να υποστηρίξουν την περίπτωση του ΕΑΜ εναντίον του Παπανδρέου μέχρι το τέλος. Επίσης θα ήθελαν να γνωρίζουν, αν είναι δυνατόν την επίσημη Αμερικανική γνώμη σχετικά με την κατάσταση όπως εξελίσσεται».

Το τηλεγράφημα μεταδόθηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών (State Department) των ΗΠΑ που πρότειναν ανεπίσημα σαν μια απάντηση σε ένα μέρος του παραπάνω μηνύματος τα παρακάτω που στάλθηκε στην Αποστολή στις 18 Αυγούστου.

«1. Η πληροφορία που ακολουθεί είναι ανεπίσημη αν και προέρχεται από επίσημες πηγές: Πάνω απ' όλα οι Αμερικανοί επιμένουν για ελληνική ενότητα. Εφ' όσον είναι αναγκαίο να γίνουν υποχωρήσεις για να σχηματιστεί μια ανεπίσημη Κυβέρνηση η οποία θα είναι πραγματικά αντιπροσωπευτική, τότε είναι υπέρ των συμβιβασμών.

2. Προκείμενου να παραμείνουν στην Κυβέρνηση εν αναμονή της άφιξης των αντιπροσώπων του ΕΑΜ, ο Βενιζέλος έχει κατεβάσει τον τόνο. Πρόσφατα δηλώθηκε από τον Ρέντη ότι η Κυβέρνηση είναι πιο σπουδαία από τον Πρωθυπουργό. Η ενότητα μπορεί ίσως να διατηρηθεί εφ' όσον κάποιες πραγματικές διαστάσεις αποφευχθούν δίνοντας έτσι, στην φιλελεύθερη πλειοψηφία μια ευκαιρία να ελέγξει την πολιτική αργότερα. Αυτό αναφορικά στο μήνυμά σου 81».

Στις 16 Αυγούστου η Αποστολή Περικλής απαντά με το

παρακάτω τηλεγράφημα που μεταβιβάστηκε από το Κάιρο στην Washington και το Λονδίνο.

«Το ΕΑΜ αποφάσισε να δεχθεί τον Παπανδρέου παρά τις αντιρρήσεις. Αυτή η απόφαση ελήφθη μετά από το τηλεγράφημα που εστάλη από τους Βενιζέλο, Μυλωνά, Σάκαλη και Ρέντη και μετά την επέμβαση των Άγγλων. Πηγή δηλώνει ότι ενημερώθηκε από αξιόπιστη πηγή ότι το ΕΑΜ επηρεάστηκε από την Ρωσική Αποστολή να μπουκ στην Κυβέρνηση ακόμη και κάτω από τον Παπαντρέου. Όλοι οι κύκλοι στο επιτελείο του ΕΑΜ συμπεριλαμβανομένων και των διαλλακτικών όπως επίσης και οι εξτρεμιστές απεχθάνονται την επέμβαση των Άγγλων σε ένα εντελώς εσωτερικό ζήτημα. Η ηγεσία του ΕΑΜ δηλώνει ότι οι Βρετανοί αντιμετωπίζουν την Ελλάδα σαν να ήταν αποικία».

Στις 18 Αυγούστου το ΕΑΜ έστειλε στην Ελληνική Κυβέρνηση στο Κάιρο το παρακάτω τηλεγράφημα που μεταβιβάστηκε από το Γραφείο του OSS στην Washington και το Λονδίνο σε παράφραση.

«Σε συνέχεια του μηνύματός μας αριθμός 35 της 29ης Ιουλίου στο οποίο εκφράσαμε τις γενικές μας απόψεις σχετικά με την ενότητα, και την απάντηση από τον Πρωθυπουργό αριθμός 240 της 5ης Αυγούστου στο οποίο εδήλωσε ότι το πρόσωπό του δεν θα αποτελέσει εμπόδιο προς την εθνική ενότητα, ελάβαμε ένα τηλεγράφημα αριθμός 241, με ημερομηνία 20 Αυγούστου από τους Βενιζέλο, Μυλωνά, Σάκαλη και Ρέντη. Έχουμε πάρει προσεκτικά υπόψιν ότι επίκειται μια επίσημη δήλωση στον Πρωθυπουργό και είμαστε αναγκασμένοι να δηλώσουμε ότι δεν επιμένουμε στην αλλαγή του Πρωθυπουργού. Παρακαλώ επιταχύνετε την άφιξη των υπουργών μας. Εν τω μεταξύ πιστεύουμε ότι είναι αναγκαίο και ενδεδειγμένο να αποφύγουμε να κάνουμε δηλώσεις για την Κυβέρνηση. Ημερομηνία, 16η Αυγούστου και υπογράφεται ως ακολούθως».

Για το ΕΑΜ, Παρτσαλίδης

Για την ΠΕΕΑ, Σβώλος

Για το ΚΚΕ, Σιάντος

Η έκθεση του OSS σχετικά με την Αποστολή Περικλής που υποβλήθηκε από τον λοχαγό Carl Devoe, προϊστάμενο του εργατικού γραφείου OSS στο Κάιρο στις 25 Αυγούστου 1944 καταλήγει στις παρακάτω γενικές παρατηρήσεις:

«Η μη αποδοχή της προσφοράς του EAM για μια καθολική συνεργασία στην ίδρυση ενός ανεξάρτητου Αμερικανικού δικτύου πληροφοριών για την Ελλάδα στην πραγματικότητα εγκαταλείπει τους απώτερους σκοπούς και δυνατότητες της Αποστολής Περικλής. Έχει επίσης ως αποτέλεσμα να βλάπτει την ευκαιρία να διατηρείται ένα ανεξάρτητο Αμερικανικό κανάλι πληροφόρησης γιατί για το μεγαλύτερο μέρος η παρούσα κάλυψη πληροφοριών ασφαλείας στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό γνωστή στους Βρετανούς και στην Ελληνική Υπηρεσία Πληροφοριών και στην Ελληνική Κυβέρνηση, όπου τελευταία έχει τοποθετήσει ένα σοβαρό αριθμό προσωπικού με εύλογη Βρετανική υποστήριξη. Η σπουδαιότητα της διατήρησης μιας ανεξάρτητης υπηρεσίας διευκολύνεται από τις προσπάθειες που έκαναν οι Βρετανοί σε αρκετές περιπτώσεις να μας εξαναγκάσουν να αποκαλύψουμε την τοποθεσία και ταυτότητα όλου του προσωπικού ασφαλείας στο πεδίο δράσης. Η ανωμαλία που παρουσιάζεται στην κατάσταση είναι ότι η βοήθεια του EAM και η συγκατάθεση είναι πραγματικά αναγκαία για κάθε ομάδα πληροφοριών ασφαλείας να εργαστεί ανεμπόδιστα στα περισσότερα μέρη της Ελλάδος, είναι μια δοσμένη πραγματικότητα, στην οποία κάποια αναφορά έχει γίνει στην παρούσα έκθεση. Εννοείται ότι στο βαθμό που έχουμε παραμελήσει να δεχτούμε την προσφορά του EAM για πλήρη συνεργασία, οι κίνδυνοι στους οποίους οι αποστολές υποβάλλονται συνεπώς αυξάνονται.

(Μια αναφορά στις δεκαπενθήμερες αναφορές που εκδίδονται από το Γραφείο του Καΐρου θα παράσχει αρκετά παραδείγματα για αυτές τις παρατηρήσεις).

Επί πλέον του περιορισμού των δραστηριοτήτων της Αποστολής Περικλής, η αποφασιστικότητα να απορρίψουμε την προσφορά του EAM έχει αποδυναμώσει την διερεύνηση κάποιων ανεκμετάλλευστων δυνατοτήτων ενός ανεξάρτητου Αμερικανικού δικτύου πληροφοριών σε συνεργασία με το EAM. Αυτές είναι:

(1) ο σχεδιασμός χρησιμοποίησης δυνάμεων του ΕΛΑΣ στο διώξιμο ή καταστροφή των Γερμανών, όπως προβλέπεται στο σχέδιο Κιβωτός. (2) Οργανώνοντας γενικές απεργίες σε βιομηχανικά κέντρα κλειδιά σε στρατηγικές επιχειρησιακές περιόδους και (3) εισαγωγή, πριν από την Γερμανική αποχώρηση βασικών στελεχών προσωπικού, της Υπηρεσίας πληροφοριών στις προστατευόμενες περιοχές. Ενώ αυτά δεν είναι στην ουσία στόχος της υπηρεσίας κατασκοπείας, παραταύτα αυτές οι δραστηριότητες θα στηριχτούν πάνω σε ένα ασφαλές και αξιόπιστο δίκτυο πληροφοριών και στη συνεργασία και προστασία των Ανταρτών.

Σε γενικές γραμμές η Αποστολή Περικλής ήταν εξαιρετικά δραστήρια και παραγωγική και τα υλικά του έχουν διανεμηθεί εκτεταμένα και αξιοποιηθεί από τις υπηρεσίες SI - SO και R&A.

Οι τελευταίες επικοινωνίες που καλύπτουν τις πολιτικές διαβουλεύσεις στα βουνά έχουν στην πραγματικότητα επιτρέψει στον OSS και κάθετα μέσα σαν ένας ενδιαφερόμενος θεατής με όλα τα πλεονεκτήματα που εννοούνται. Παρά την μοναδική σχέση που απολαμβάνει η Αποστολή Περικλής που καμιά άλλη αντίστοιχη Βρετανική ή Αμερικανικών υπηρεσιών κατασκοπείας απολαμβάνει, η αντικειμενικότητα και απόσταση χωρίς την οποία η αξία της θα ήταν σοβαρά περιορισμένη και αυτό το ευτυχές χαρακτηριστικό έχει εκτιμηθεί δεόντως από τους ενδιαφερομένους».

Η ιδιαίτερη σημασία της Αμερικανικής παρουσίας στην Ελλάδα στα χρόνια της Κατοχής βρίσκεται στην εκτεταμένη παρουσία ενός δικτύου αποστολών που δρουν σε ολόκληρο τον Ελλαδικό χώρο για την συλλογή και αποστολή πληροφοριών και την μελέτη - ανάλυση της πολιτικής, στρατιωτικής και διπλωματικής δραστηριότητας στη χώρα.

Έτσι εκτός από την αποστολή Περικλής συναντάμε αυτή την εποχή στην Ελλάδα μια σειρά επιτελικών στελεχών αποστολών όπως¹³: 1) Τον Συνταγματάρχη West που μετέχει σε Αγγλική αποστολή και ήρθε σε επαφή με την Κεντρική Επιτροπή του ΕΑΜ και με την Ρωσική Αποστολή. Συμμετείχε στον σχεδιασμό της επιχείρησης Κιβωτός, το Συμμαχικό Σχέδιο για συντονισμένη επιχείρηση εναντίον των Γερμανών κατά την αναμενόμενη υπο-

χώρησή τους. Ο ΕΛΑΣ προθυμοποιήθηκε να πάρει μέρος στην Συμμαχική επιχείρηση. 2) Τον αρχαιολόγο Blagen που έκανε ανασκαφές στην Πύλο και εργαζόνταν στην περιοχή της Νοτιο-ανατολικής Πελοποννήσου σαν κατάσκοπος του OSS. 3) Τον Christopher G. Kandiani και James Αργυρό, ταγματάρχη, που εργαζόταν με τον OSS στην Θεσσαλία. 4) Τον Αλέκο Γεωργιάδη, επικεφαλής της Αποστολής στην περιοχή που δρούσε ο Μάρκος Βαφειάδης. 5) Τον James Kellis, Αμερικανό αξιωματικό που ήρθε στην Ελλάδα μαζί με τον στρατηγό Donovan για να εξερευνήσει την υπόθεση Polk. 6) Τον Milton που δρούσε στην περιοχή του Ζέρβα. 7) Τον Ιωάννη Φατσέα με την Αποστολή του OSS στην Πελοπόννησο. 8) Τον Jim Stathako που ήταν αρχηγός της Αποστολής στο Ζέρβα.

Επίσης οι Αμερικανοί έχουν σοβαρή παρουσία στη χώρα με την επιχείρηση ανακούφισης των Ηνωμένων Εθνών γνωστή ως UNRA που από τις αρχές Αυγούστου 1944 αρχίζει να λειτουργεί στην Ελλάδα.

Ο William Russis ανώτερος υπάλληλος της UNRA στην Ελλάδα αυτής της περιόδου σε συνέντευξή του στον συγγραφέα στις 7 Απριλίου 1977 δίνει την παρακάτω εικόνα της κατάστασης που επικρατούσε σχετικά με τις ελληνο-αμερικανικές και ελληνοβρετανικές σχέσεις σε αυτή την περίοδο.

Έφτασε στην Ελλάδα από το Κάιρο στις 15 Αυγούστου 1944. Μία από τις πρώτες εμπειρίες του στις διασυμμαχικές σχέσεις ήταν οι επαφές του με τις Βρετανικές κατασκοπευτικές αποστολές. «Οι Βρετανοί αξιωματικοί παρατηρεί ο Ρούσης ήταν μοιρασμένοι στους ρόλους τους. Μερικοί είχαν σταλεί στην Ελλάδα με σκοπό να αναλύουν και να παρουσιάζουν τα πράγματα αντικειμενικά και άλλοι είχαν αποστολή να συντάσσουν δυσμενείς αναφορές. Έτσι ήταν φανερό ότι η Αγγλική κατασκοπεία ήθελε να διαθέτει δυσμενείς εκθέσεις για να τις χρησιμοποιήσει αργότερα στην κατάλληλη ευκαιρία. Τότε κατάλαβα λέει ο Ρούσης την πλεκτάνη που ετοιμάζαν οι Άγγλοι για να εκμεταλλευτούν τα σφάλματα της Αριστεράς με σκοπό να εγκαθιδρύσουν την Μοναρχία που δεν ήθελε ο λαός δημιουργώντας την Άκρα Δεξιά για να εξυπηρετήσουν τα σχέδιά τους».

Ο Ρούσης συμπεραίνει ότι η Αμερικανική πολιτική είχε επηρεαστεί βαθειά, από τις μυστικές Αγγλικές υπηρεσίες και έτσι χωρίς να γνωρίζουν τα ανώτερα στελέχη της Αμερικανικής Κυβέρνησης είχαν επηρεαστεί, όπως επίσης και οι Αμερικανικές Αποστολές και ο Αμερικανικός Τύπος με αποτέλεσμα να αρχίζει από το Καλοκαίρι του 1944 μια μάλλον αρνητική στροφή της Αμερικανικής πολιτικής προς το Ελληνικό ζήτημα.

«Πήγα στην Ιταλία δυο μήνες αργότερα σαν αξιωματικός επικεφαλής της διανομής της βοήθειας της UNRA (U.N. Relief and Rehabilitation Administration). Έφτασα κοντά στο Rimini και εκεί συναντήθηκα με τον κληρωτό Άγγλο Συνταγματάρχη La Fontaine από την Kenya. Φύγαμε μαζί στην Ελλάδα και εφτάσαμε στην Πάτρα μια βδομάδα αργότερα. Στην Ιταλία κατάλαβα τον διχασμό των Ελλήνων. Η Ορεινή Ταξιαρχία ήταν ολοσχερώς φανατικά αφοσιωμένη στον βασιλιά και αντίθετη στον Κομμουνισμό. Ήτανε αυτή την εποχή που οι Γερμανοί άρχισαν να φεύγουν από την Ελλάδα. Ολόκληρη σχεδόν η ύπαιθρος της Ελλάδας βρίσκονταν υπό τον έλεγχο της Κυβέρνησης του ΕΑΜ εκτός από ένα μικρό Τμήμα στην Βορειο-δυτική Θεσσαλία και το Νοτιότερο μέρος της Ηπείρου που ελέγχονταν από τον Ζέρβα.

Σε αυτή την στιγμή που οι Γερμανοί έφευγαν από την Ελλάδα και το ΕΑΜ έλεγχε πλήρως την ύπαιθρο, οι Άγγλοι άρχισαν να συνειδητοποιούν την δυσκολία που θα είχαν να αποσπάσουν τον έλεγχο της χώρας από το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και έτσι προχώρησαν να προετοιμαστούν για τον επερχόμενο αγώνα με πλήρη συνείδηση ότι χωρίς την Αμερικανική συνεργασία θα επιχειρούσαν ένα εξαιρετικά δύσκολο αν όχι αδύνατο εγχείρημα.

Όταν αποβιβάστηκαμε στην Πάτρα εντυπωσιάστηκα από την πειθαρχία που το ΕΑΜ είχε επιβάλει στην Διοίκηση της Χώρας. Αυτό ήταν ένας πρόσθετος λόγος για την ανησυχία των Βρετανών. Η Βρετανική Στρατιωτική Αποστολή είχε εγκατασταθεί στην Πάτρα λίγο πριν φτάσουμε εκεί. Αν κρίνω από ό,τι παρατήρησα ήρθαν με εντολές και αποφασισμένοι να τελειώσουν με το ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ με οποιονδήποτε τρόπο. Η πρώτη μάχη συνέβηκε

όπως ενθυμούμαι απέναντι από τον Κόλπο στην περιοχή του Μεσολογγίου, στο Κρυονέρι. Εκεί τα Αγγλικά στρατεύματα που αποτελούνταν από Gurkas που φημίζονταν για την γενναιότητά τους αντιμετώπιστηκαν από τον ΕΛΑΣ και θα πρέπει να υπέστησαν δεινή ήττα αν κρίνουμε από τους νεκρούς και τραυματίες που μετακομίστηκαν στην Πάτρα κατά την διάρκεια της νύχτας. Αυτό με έκανε να αισθάνομαι υπερήφανος για τους συμπατριώτες μου που πολεμούσαν ντυμένοι κουρέλια και με γυμνά πόδια. Όταν οι Βρετανοί ετοιμάζονταν να πολεμήσουν το ΕΑΜ συνεργάζονταν με τους μαυραγορίτες που γνώριζαν ποια θα ήταν η τύχη τους εάν μια γνήσια εθνική Κυβέρνηση θα εγκαθιδρύονταν στην Ελλάδα».

Μια σειρά από σημαντικά στοιχεία και μαρτυρίες που σχετίζονται με την λειτουργία των μυστικών και των στρατιωτικών αποστολών της Αγγλίας και των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ελλάδα το Καλοκαίρι και το Φθινόπωρο του 1944 προβληματίζουν για την συνεργασία και τελικό συντονισμό των ενεργειών τους με τελικό στόχο την αντιμετώπιση του ΕΑΜ και την υποταγή της εθνικής Αντίστασης στις πολιτικές τους με αποκορύφωμα την μαζική στρατιωτική επέμβαση των Βρετανικών στρατιωτικών δυνάμεων με 60.000 στρατό που μεταφέρθηκε από την Αίγυπτο στην Αθήνα με Αμερικανικά μεταφορικά μέσα τον Δεκέμβρη του 1944.

Το περιοδικό **New Republic** στην ανάλυσή του για τις διεθνείς σχέσεις στις 17 Μαρτίου 1947 γράφει:

«Αμερικανικά στρατιωτικά μεταφορικά αεροπλάνα μετέφεραν Βρετανικές ενισχύσεις στην μαχόμενη Αθήνα πριν δύο χρόνια και πολλά από τα «Βρετανικά» εφόδια (equipment) που δόθηκαν στις Ελληνικές φιλοβασιλικές δυνάμεις προέρχονταν από το πρόγραμμα (Αμερικανικό) της Lan-Lease». Ενώ το περιοδικό **The Nation** στις 23 Δεκεμβρίου 1944 στο άρθρο του Michael Clark, «Greek Politics and Puppets» γράφει αναφορικά με τα γεγονότα της 3 Δεκέμβρη:

«Οι Έλληνες αστυνομικοί τράβηξαν την σκανδάλη αλλά τα αμερικανικά τανκς που οδηγούσαν οι Tommies είχαν πάρει θέσεις στην Πλατεία και έκαναν παρέλαση στους δρόμους για την «διατήρηση της τάξης».

Έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες που μέχρι το 1944 συμπεριφέρονταν προς τα ελληνικά πράγματα σαν μια μη ενδιαφερόμενη χώρα παίζουν ουσιαστικό ρόλο υποστήριξης της Αγγλικής επέμβασης που αναγνωρίστηκε από τον Αμερικανικό Τύπο αργότερα με συμπεράσματα που δείχνουν ότι χωρίς την βοήθεια των Αμερικανικών μεταφορικών και τεχνικών μέσων το ΕΑΜ δεν θα νικόνταν από τους Βρετανούς στη Μάχη της Αθήνας.

Οι θέσεις των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής πάνω στην πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα στην Κατοχή και ιδιαίτερα κατά την περίοδο 1943-1945 μπορούν να εκτιμηθούν από: 1) Τις συμφωνίες μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων και τις ιδιαίτερες συνεννοήσεις με την Μεγάλη Βρετανία. 2) Την γνώμη του ημερήσιου και περιοδικού Τύπου στις ΗΠΑ και τις αναλύσεις και εκθέσεις των Αμερικανών δημοσιογράφων στην Ελλάδα. 3) Τις επιστημονικές αναλύσεις ιστορικών και πολιτικών επιστημόνων όπως William McNeil, Σταυριανού και Heinz Eulaw. 4) Το πρόγραμμα της UNRA. 5) Την στάση της Πρεσβείας και των άλλων επίσημων αντιπροσώπων της Αμερικής στην Ελλάδα. 6) Τα πρακτικά του Κογκρέssου.

Στις 31 Αυγούστου 1943 στην συνάντηση των Ρούσβελτ και Τσώρτσιλ στο Κεμπέκ συμφωνήθηκε η κατάρτιση σχεδίου για την εγκατάλειψη της περιοχής της Αθήνας από τους Άγγλους και την εγκατάσταση της Ελληνικής Κυβέρνησης που αναγνωρίζονταν ήδη από την Μεγάλη Βρετανία, τις ΗΠΑ και άλλες φιλοδυτικές και Δυτικές χώρες δηλαδή ένα μεγάλο μέρος των Ηνωμένων Εθνών. Η πρόταση του Μικτού Συμμαχικού Αρχηγείου μονογραφήθηκε από τους δύο ηγέτες στις 14 Σεπτέμβρη 1943 και εκδόθηκε η σχετική εντολή. Συμφωνήθηκε επίσης η επαναφορά του Βασιλιά Γεώργιου στην Ελλάδα όπως και του Βασιλιά της Γιουγκοσλαβίας στην Γιουγκοσλαβία.

Από εδώ και πέρα η Αμερικανική πολιτική φαίνεται να κινείται διακριτικά και κρατώντας κάποια σταθερή απόσταση από την ενεργό πολιτική της Μεγάλης Βρετανίας να επιβάλει με αποφασιστικότητα την κυρίαρχη παρουσία της στον Ελλαδικό χώρο σύμφωνα με τις υποθέσεις και στρατηγικές των συμφερόντων της στην Περιοχή. Όμως παρά τις διαφορές στους χειρισμούς

και τις πολιτικές των δύο αυτών δυνάμεων προς την διαμόρφωση από την έκβαση των νέων πολιτικών ισορροπιών και της εξουσίας στην Ελλάδα η πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών όπως τελικά εκφράζεται το 1946-1947 παράμεινε από το 1943 μέσα στα πλαίσια της Συμφωνίας του Κεμπέκ.

Από την ανάλυση της Έκθεσης Περικλής προκύπτουν τα παρακάτω σημαντικά στοιχεία:

1. Η Αμερικανική πολιτική επιθυμούσε ανεξάρτητη δομή και οργάνωση δράσης και πληροφοριών στην Ελλάδα. Δεν επιθυμούσε εξάρτηση από την Αγγλική πολιτική και ξένα δίκτυα πληροφόρησης. Δεν παίρνει μέρος στην εσωαντιστασιακή διαμάχη και κρατά φαινομενικά ουδέτερη στάση. Ενώ η Ουάσιγκτον αρχίζει σχέσεις με το Βασιλιά από το 1924.

Όταν ο Βασιλιάς Γεώργιος ο Β΄ πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στις Ηνωμένες Πολιτείες συνοδευόμενος από τον Πρωθυπουργό της εξόριστης Ελληνικής Κυβέρνησης Τσουδερό στις 10 Ιουνίου το ειδικό βάρος της επίσκεψης πέφτει στον Βασιλιά που προσκλήθηκε να μιλήσει στο Κογκρέσσο στις 15 και 16 Ιουνίου, ενώ ο τύπος εξυψώνει το κύρος του και τον θεωρεί σύμβολο δημοκρατίας και του αγώνα της εθνικής ανεξαρτησίας του Ελληνικού λαού.

Με την επίσκεψη αυτή το μέλλον της Μοναρχίας στην Ελλάδα εξασφαλίζει ερείσματα στην Κυβέρνηση, Βουλή, Γερουσία και Κοινή Γνώμη των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτή η επίσκεψη του εξόριστου Μονάρχη και του Πρωθυπουργού Τσουδερού προβλήθηκε ιδιαίτερα από τον Αμερικανικό τύπο και με ιδιαίτερο ενθουσιασμό από την εφημερίδα Washington Post που στο κύριο άρθρο της 10 Ιουνίου 1944 γράφει: «Σήμερα η Ουάσιγκτον υποδέχεται με περηφάνεια τον Γεώργιο, σαν πραγματικό βασιλιά που το παράδειγμά του αποτελεί σύμβολο όχι μόνο στο λαό του, αλλά και στους ανθρώπους που αγαπούν την ελευθερία σε όλο τον κόσμο»¹⁴.

Έτσι φαίνεται ότι από τον Ιούνιο του 1942 οι Ηνωμένες Πολιτείες αρχίζουν να προετοιμάζονται για την μελλοντική τους πολιτική προς τα Ελληνικά πράγματα που θα διατυπωθεί συγκε-

κριμένα στην πρώτη συνάντηση μεταξύ των Ηγετών των Ηνωμένων Πολιτειών και της Μεγάλης Βρετανίας Ρούσβελτ και Τσώρτσιλ στο Κεμπέκ στο πρώτο δεκαπενθήμερο του Σεπτεμβρίου του 1943, όπου οι δύο Σύμμαχοι θα αναλάβουν να εγκαταστήσουν στην Ελλάδα μετά την αποχώρηση των Γερμανών την εξόριστη Εθνική Κυβέρνηση και τον Βασιλιά Γεώργιο. Με βάση αυτή την καθοριστική απόφαση των δύο κορυφαίων Δυτικών Συμμάχων που δεν θα την ανατρέψουν οι μελλοντικές συνδιασκέψεις των Μεγάλων Συμμαχικών Δυνάμεων καταρτίστηκαν τα σχέδια υλοποίησης αυτής της πολιτικής.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο των δοσμένων αποφάσεων και δεσμεύσεων της Αμερικανικής Πολιτικής θα πρέπει να αναζητήσουμε την εξήγηση για την άρνηση του Στρατηγού Donovan αρχηγού του OSS να συνεργαστεί με το ΕΑΜ για τη συγκρότηση εκτεταμένου δίκτυου κατασκοπείας και πληροφόρησης το καλοκαίρι του 1944 ενόψει της σχεδιασμένης συμμαχικής επιχείρησης Noah's Arc.

Έτσι η Αμερικανική πολιτική απέναντι στο ΕΑΜ όπως αποκαλύπτεται από την έκθεση του OSS για την αποστολή Περικλής παρουσιάζεται ανισοβαρής, με το ΕΑΜ να συμπεριφέρεται άψογα απέναντι στις απαιτήσεις του OSS και των Συμμάχων γενικότερα και τις ΗΠΑ, μέσω του OSS, να αρνούνται να παράσχουν στοιχειώδη βοήθεια σε τυπογραφικό υλικό και ραδιοφωνικές συσκευές. Προφανώς, η κοινή αγγλο-αμερικανική πολιτική του Συμμαχικού Στρατηγείου θεωρεί ακόμη και αυτά τα εφόδια σημαντικής στρατηγικής σημασίας που πρέπει να στερηθεί το ΕΑΜ ενόψει μελλοντικών σχεδίων αντιμετώπισης της πολιτικής και κοινωνικής του επιρροής.

Αυτή η αντιμετώπιση του ΕΑΜ από τον OSS παρουσιάζεται μέσα από την έκθεση αντιφατική, γιατί ενώ η Αμερική επιθυμεί άμεση προσπάθεια των σχέσεων με την ΠΕΕΑ στο πολιτικό επίπεδο χωρίς τον έλεγχο ή την διαμεσολάβηση των Βρετανών, γεγονός που προμηνύει αυτοτελή Αμερικανική προσέγγιση στα πολιτικά πράγματα της χώρας, παράλληλα παρουσιάζεται σαν αποστασιοποιημένος παρατηρητής των πολιτικών εξελίξεων στην Ελλάδα. Αυτή η πολιτική μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο

μέσα από το πλαίσιο της συνολικής στρατηγικής της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής που αποβλέπει στην άνοδο της Αμερικής από Ατλαντική σε Παγκόσμια Δύναμη με πρώτο δείγμα την στάση της στην συνθήκη του 1904¹⁵. Μια τέτοια μακρόχρονη επιδίωξη σημαίνει την αντικατάσταση των παραδοσιακών Μεγάλων Δυνάμεων στην παγκόσμια ηγεμονία είτε αυτοί είναι αντίπαλοι στις παγκόσμιες συγκρούσεις ή σύμμαχοι. Αυτό ισχύει και για τις Ευρωπαϊκές Δυτικές Δυνάμεις όπως η Γαλλία και η Μ. Βρετανία.

Έτσι στην περίπτωση της Ελλάδας, η Αμερικανική πολιτική κινείται μέσα στην επιμέρους στρατηγική δημιουργίας μεσογειακής πολιτικής και ζώνης ελέγχου αντικαθιστώντας μελλοντικά την Γαλλία και Μ. Βρετανία. Συνεπώς η Αμερικανική πολιτική ταυτίζεται με την Αγγλική στο χώρο της Ελλάδας στις επιδιώξεις: 1) Η Ελλάδα να μείνει αποκλειστικά στην περιοχή ελέγχου της Αγγλικής πολιτικής με προοπτικές διείσδυσης και προσβάσεις της Αμερικανικής. 2) Η Σοβιετική πολιτική επιρροή μπορεί να αναπτυχθεί στα Βαλκάνια μέχρι τα Ελληνικά σύνορα με δυνατότητες πρόσβασης της Αγγλο-Αμερικανικής επιρροής στη Γιουγκοσλαβία. 3) Η διασφάλιση της Αγγλο-Αμερικανικής επιρροής στην Ελλάδα προϋποθέτει την εγκατάσταση της Εθνικής Κυβέρνησης του Καΐρου και της εξόριστης Μοναρχίας στην Ελλάδα αμέσως μετά την αποχώρηση των Κατοχικών Στρατευμάτων. Αυτό σημαίνει ότι η συμμετοχή νέων πολιτικών δυνάμεων και συσχετισμών που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα με άξονα την Εθνική Αντίσταση θα πρέπει να εναρμονιστεί με τις παραπάνω βασικές παραδοχές. Συνεπώς το πλαίσιο πολιτικής και εξουσιαστικής λειτουργίας των δυνάμεων της Εθνικής Αντίστασης και της ΠΕΕΑ είναι προκαθορισμένο.

Έτσι η Αμερικανική πολιτική βλέποντας πέραν από τους άμεσους Βρεταννικούς μεταπολεμικούς στόχους επανασυγκρότησης της κλασικής Βρεταννικής Μεσογειακής πολιτικής ελέγχου και επιρροής παρουσιάζεται πιο ευέλικτη και εκσυγχρονιστική προς τις πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις της Ελλάδας όπως διαμορφώθηκαν από το 1940, επιδιώκοντας:

α. **Ανεξαρτοποίηση** από την Βρετανική πολιτική δράσης στην

Ελλάδα πάντα όμως μέσα στα ανεκτά όρια της Αγγλο-Αμερικανικής συναίνεσης.

β. Απευθείας επαφές με τις δυνάμεις της Εθνικής Αντίστασης και ιδιαίτερα με το ΕΑΜ και την ΠΕΕΑ προκειμένου να εξασφαλίσει πληροφόρηση από πρώτο χέρι και να δημιουργήσει προσπάθειες πολιτικής επιρροής. Αυτή όμως η πολιτική κινείται αυστηρά μέσα στο σχέδιο του Συμμαχικού Στρατηγείου που υλοποιεί τις επιλογές και στόχους της Συμφωνίας του Κεμπέκ. Γι' αυτό ακριβώς το λόγο απορρίπτεται η πρόταση επέκτασης της συνεργασίας με το ΕΑΜ του αξιωματικού Kollender από τον Στρατηγό Donovan αρχηγό του OSS και στρατιωτικό σύμβουλο του Προέδρου Ρούσβελτ.

Για τη Μ. Βρετανία το πλαίσιο λειτουργίας της πολιτικής της στην Ελλάδα βρίσκεται μέσα στην στρατηγική επιβίωσης, νίκης και ανασυγκρότησης της Αυτοκρατορίας.

Μέσα σε αυτή την υπόθεση-θέση εργασίας η εξασφάλιση του Ελληνικού χώρου για την ανασυγκρότηση της Αυτοκρατορίας αποτελεί βασικό στρατηγικό στόχο. Για να επιτευχθεί όμως αυτή η πολιτική πρέπει να εξασφαλισθούν τα βασικά ερείσματα εξουσίας στην Ελλάδα με κεντρικό πυρήνα την Μοναρχία και τις παραδοσιακές πολιτικές δομές όπου η Μ. Βρετανία διαθέτει ισχυρά ερείσματα υποστήριξης και ελέγχου.

Έτσι το δίλημμα της Βρετανικής πολιτικής στην Ελλάδα κατά την περίοδο της Κατοχής συνίσταται στις αντιφατικές ταχτικές επιδιώξεις: (1) Να αναπτυχθεί αντιστασιακό κίνημα στην κατεχόμενη Ελλάδα που να πολεμάει αποτελεσματικά τις δυνάμεις του Άξονα προεκτείνοντας έτσι την υποστήριξη της Βρετανικής προσπάθειας για επιβίωση και νίκη όπως στον Ελληνο-Ιταλικό πόλεμο όπου η Ελλάδα παρέμενε τότε σαν η μοναδική μαχόμενη σύμμαχός της στην Ευρώπη. Μια δυναμική Ελληνική Εθνική Αντίσταση θα πρόσφερε ανεκτίμητες υπηρεσίες στην υπεράσπιση της Μεσογειακής πολιτικής της Αγγλίας και θα απέτρεπε μελλοντικές διεκδικήσεις από άλλες δυνάμεις εφόσον ελέγχονταν αποτελεσματικά από τους όρους και τις δομές αυτής της πολιτικής. Για να γίνει όμως αποτελεσματική η Εθνική Αντίσταση έπρεπε να είναι μαζική και να εξαπλωθεί σε ολόκληρη την

Ελληνική Επικράτεια. Να πάρει δηλαδή χαρακτήρα γενικής αντίστασης και εξέγερσης χωρίς όμως να αποκτήσει κανένα κοινωνικό και πολιτικό περιεχόμενο. (2) Να επαναφέρει την εξόριστη Μοναρχία και τις παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις στην εξουσία αμέσως μετά την αποχώρηση των Κατοχικών δυνάμεων εναρμονίζοντας έτσι τις δυνάμεις της Εθνικής Αντίστασης με το παραδοσιακό πολιτικό σκηνικό χωρίς εκσυγχρονισμούς στη λαϊκή συμμετοχή και απαιτήσεις του μαχόμενου μαζικού κινήματος.

Έτσι λοιπόν η Βρετανική πολιτική στοχεύει με ιδιαίτερη θρασύτητα στο να φάει την πίτα και να την διατηρήσει παράλληλα στο ακέραιο. Δηλαδή να χρησιμοποιεί τις πολεμικές δυνάμεις των οργανώσεων ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ και ΕΚΚΑ σαν ομάδες αυτοθυσίας και σαμποτέρ και το λαό σαν εφεδρική πολεμική δύναμη και να τους χρησιμοποιεί κατά βούληση όπως υπαγορεύει η Εθνική και Ιμπεριαλιστική της στρατηγική.

Μέσα από την έκθεση του OSS για την Αποστολή Περικλής διαφαίνονται στοιχεία ηγεμόνευσης και ελέγχου της Βρετανικής πολιτικής πάνω στην μαχόμενη Ελληνική πραγματικότητα με πρώτο μοχλό τον έλεγχο των Βρετανικών μυστικών υπηρεσιών στην κατεχόμενη Ελλάδα και την αποφυγή αυτοτελούς παρέμβασης άλλων συμμαχικών πολιτικών όπως των ΗΠΑ και της Σοβιετικής Ένωσης στα Ελληνικά πράγματα.

Έτσι τόσο η συνεργασία των Αμερικανών με τον ΕΛΑΣ για μελλοντικές επιχειρήσεις όσο και ο εφοδιασμός του με πολεμικό υλικό και πυρομαχικά περνάει μέσα από τις προδιαγραφές της Βρετανικής πολιτικής που θέλει τον ΕΛΑΣ σαν ελεγχόμενο πολεμικό εργαλείο χωρίς πρωτοβουλίες και ικανότητα ανάπτυξης επαναστατικής και απελευθερωτικής δράσης.

Ο αρχηγός της «Αποστολής Περικλής» σημειώνει στο ημερολόγιό του στις 23 Ιουλίου 1944:

«23 Ιουλίου 1944

Η ηγεσία του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ είναι φοβερά δυσαρεστημένη με τους Βρετανούς γιατί δεν έδωσαν καμία βοήθεια κατά τις εκκαθαριστικές επιχειρήσεις των Γερμανών στη Δυτική Μακεδονία. Σήμερα μου έδειξαν το ακόλουθο τηλεγράφημα που έφτασε από την 10η Μεραρχία του ΕΛΑΣ, κοντά στην οποία

βρίσκεται μια πολυάριθμη Βρετανική αποστολή με ολόκληρη αποθήκη πυρομαχικών στη διάθεσή της:

«Μια δύναμη από τρία τάγματα διεξήγαγε το τελευταίο δεκαήμερο μια σκληρή και άνιση μάχη εναντίον των Γερμανών. Καθημερινά κάναμε έκκληση στη συμμαχική Αποστολή για βοήθεια σε πυρομαχικά και προστασία αεροπορική εναντίον των μηχανοκίνητων φαλάγγων που κινούνται ανεμπόδιστα. Το στρατηγείο του Καΐρου όπου μεταβιβάστηκε το αίτημά μας έδωσε την απίστευτη απάντηση ότι η κατανάλωση πυρομαχικών πρέπει να πιστοποιείται από συμμάχους αξιωματικούς και μόνον ύστερα απ' αυτό θα δίνεται εντολή για αντικατάστασή τους. Το τελευταίο τριήμερο γίνονται ολόήμερες σκληρές συγκρούσεις με τον εχθρό και επαναλάβαμε τις αγωνιώδεις εκκλήσεις μας για πυρομαχικά. Σήμερα αναγκαστήκαμε να αναδιπλωθούμε λόγω έλλειψης πολεμοφοδίων και εφόσον η εδώ Αποστολή μας βεβαιώνει ότι ευνοεί το αίτημά μας. Είμαστε υποχρεωμένοι να καταγγείλουμε το Στρατηγείο του Καΐρου για τη δολοφονική στάση που κράτησε».

Η κατακλείδα του τηλεγραφήματος είναι τρομερά σκληρή, αλλά δικαιολογημένη ίσως απ' όσα συνέβηκαν:

«Άπιστοι σύμμαχοι πρόδωσαν το λαό μας που καίγεται και σφάζεται».

Δριμύτατες κρίσεις άκουσα σήμερα εναντίον των Βρετανών, ύστερα από την άφιξη αυτού του τηλεγραφήματος. Ποτέ πρωτύτερα οι ηγέτες του ΕΑΜ δεν μίλησαν τόσο έξω από τα δόντια, τουλάχιστον μπροστά μου.

Οι Βρεταννοί κατηγορούνται ότι βρίσκονται πίσω από κάθε αντιδραστική δύναμη που υπάρχει σήμερα στη χώρα. Καί ότι, σε συμπαιγνία με τον Παπανδρέου και τον Ράλλη, προσπαθούν να εγκαθιδρύσουν ένα νέο δικτατορικό καθεστώς για να προωθήσουν τους δικούς τους σκοπούς. Το νέο κύμα τρομοκρατίας που εξαπολύθηκε στην Αθήνα μετά το φιάσκο των συνομιλιών του Καΐρου θεωρείται μέρος αυτής της πολιτικής των Βρετανών. Έχω τη γνώμη πως πλησιάζουμε σε μια καμπή των σχέσεων μεταξύ ΕΑΜ και Βρεταννών. Υπάρχουν ενδείξεις ότι το ΕΑΜ πρόκειται να εγκαταλείψει τη συγκρατημένη και εξωτερικά φιλι-

κή στάση του προς τους Βρετανούς και θα σκληρύνει τη θέση του, πράγμα που θα καταλήξει σε μια προπαγανδιστική καμπάνια με δυσμενέστατη δημόσια παρουσίαση των βρετανικών ενεργειών στην Ελλάδα¹⁶.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Pericles Mission Report, σελίδα 1.
2. Ο Arthur Golberg ήταν προϊστάμενος του Εργατικού Γραφείου στην Washington. Αργότερα υπηρέτησε σαν Υπουργός Εργασίας στην Κυβέρνηση του John Kennedy. Ήταν αντιπρόσωπος της χώρας του στα Ηνωμένα Έθνη και εκλέχθηκε δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο (Supreme Court).
3. Ο Συνταγματάρχης West ήρθε στην Ελλάδα σαν μέλος της αποστολής που έστειλαν οι Άγγλοι και ήρθε σε επαφή με την Κεντρική του ΕΑΜ και επίσης με τη Σοβιετική Αποστολή. Συμμετείχε στο σχεδιασμό της επιχείρησης Κιβωτός (Noah's Ark), το Συμμαχικό σχέδιο που προέβλεπε την συντονισμένη προσπάθεια των Συμμάχων εναντίον των Γερμανών κατά την αποχώρησή τους από την Ελλάδα. Ο ΕΛΑΣ ήταν πρόθυμος να πάρει μέρος στην επιχείρηση.
4. Αμέσως μετά τη λέξη Confinement έχουν διαγραφεί από το κείμενο δύο ή τρεις λέξεις.
5. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο Κώστας Κουβαράς, που γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Ιθάκη, ήταν ανηψιός του Νίκου Καρβούνη, που βρισκόταν τότε στο Κεντρικό Αρχηγείο του ΕΑΜ στην Ευρυτανία και συναντήθηκαν μετά από χρόνια εκεί μ' αυτές τις ιδιότητες και κάτω απ' αυτές τις συνθήκες.
6. Ο ασυρματιστής της Αποστολής Κώστας Παπαδόπουλος.
7. Είναι ο Στρατηγός Bill Donovan, αρχηγός του OSS και σύμβουλος του Προέδρου Ρούσβελτ.
8. Το τηλεγράφημα μεταφράστηκε αρχικά από την Αποστολή Περικλής στα Αγγλικά. Σε αυτή τη μελέτη το ντοκουμέντο μεταφράζεται πάλι από τα Αγγλικά στα Ελληνικά γιατί δεν βρέθηκε το πρωτότυπο.
9. Rodney Young, Επικεφαλής του Ελληνικού Γραφείου του OSS στο Κάιρο.
10. Δεν γνωρίζουμε το όνομα αυτής της πηγής πληροφόρησης.
11. Αυτό το μήνυμα μεταφράστηκε στα Αγγλικά από την Αποστολή Περικλής, όπως όλα τα μηνύματα της ΠΕΕΑ και της Ελληνικής Κυβέρνησης και

στάλθηκε με την Έκθεση στο Επιτελείο του OSS στην Washington. Μεταφράζεται ξανά στα ελληνικά γιατί από την μελέτη δεν βρέθηκε το πρωτότυπο.

12. Η Έκθεση του OSS δεν περιέχει την υποσημείωση όπως υποδεικνύει το ντοκουμέντο.

13. Σύμφωνα με τις πληροφορίες του Κώστα Κουβαρά επικεφαλής της Αποστολής Περικλής του OSS στην ΠΕΕΑ.

14. Αυτό το άρθρο καταχωρήθηκε στα πρακτικά του Κονγκρέσου.

15. Σε αυτή την Συνδιάσκεψη των Μεγάλων Δυνάμεων με πρωταγωνιστές την Αγγλία και Γερμανία, οι ΗΠΑ παίζουν ρυθμιστικό ρόλο και τελικά συντάσσονται με τη Μ. Βρεταννία στη διένεξή της με τη Γερμανία για τον έλεγχο του στρατηγικού Μαρόκου.

16. Κουβαράς Κώστας, OSS με την Κεντρική του ΕΑΜ, Εξάντας Αθήνα, 1976, σελ. 106-107.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Πρωτογενείς πηγές

Davoe Carl, USNT, Head Labor Desk, SI - OSS, Cairo, Report on Perikles Mission, Submitted 25 Augustm 1944, Classified 32308. Declassified by 006627, 19 April 1976, Released 20 April 1976.

Congressional Record, House and Senate of the United Statewof America, 1940 - 1945.

ΕΑΜ, Λευκή Βίβλος, Τρίκαλα, 1945.

House of Commons Debates, 1944-45.

Vitae Speeches, Bimontly Edition, 1940-45.

Foreign Relations of the Unated States, Diplomatic. Papers: The Confer-ences at Malta an Yalta 1945, Washington, D.C., 1955.

The Pentagon paper's Bantam Books, New York, 1971.

Β. Δευτερογενείς πηγές

1. Περιοδικά και ειδικές εκδόσεις

Colliers Magazine, The Crowell - Collier Publishing Company, 1940-1945.

The Greek American Concil, New York, 1945.

The Nation Magazine, 1940-1945.

New Republic Magazine, 1940-1945.

New York Times, 1940-1945.

News Week Magazine, 1940-1945.

Post Magazine, 1940-1945.

Washington Post, 1944-1945.

2. Μονογραφίες και Άρθρα

W.S. Churchill, The Second World War: Triumph and Tragedy, Houghton Mifflin, Boston, 1953.

Θερμός Ηλίας, «Η Αμερική απέναντι στην Αντίσταση και την Ελλάδα» σελ. 2059-2074, Ιστορία της Αντίστασης, εκδόσεις Αυλός, Αθήνα, 1978.

Κουβαράς Κώστας, OSS με την Κεντρική του ΕΑΜ, εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα, 1976.

Κ. Πυρομάγλου, Η Εθνική Αντίσταση, Αθήνα, 1947.

Σ. Σαράφης, Ο ΕΛΑΣ, Αθήνα, 1946.

L.S. Stavrianos, Greece, American dilemma and Opportunity, Henry Regnery Company, Chicago, 1952.

C.M. Woodhouse, Apple of Discord. A Survey of Resent Greek Politics in Their International Setting, London, 1948.

E.R. Stettinius, Jr., Roosevelt and the Russians: The Yalta Conference, New York, 1949.